

TIMIȘOARA – BUCUREȘTI – ISTANBUL: O „VÂNĂTOARE” DE LOTRI DIN BANAT LA 1800

Costin Feneșan*

*Cuvinte cheie: Banat, lotri, Gheorghe Császár, Michael Merkelius, Philipp Herbert-Rathkeal, Alexandru Moruzi.
Keywords: Banat, robbers, George Császár, Michael Merkelius, Philipp Herbert-Rathkeal, Alexander Moruzi.*

Timișoara – Bucharest – Istanbul: “hunting” robbers (*lotri*) from the region of Banat in 1800 (Abstract)

Starting with 1792, three gangs of robbers, mostly consisting of former soldiers from the Wallachian-Illyric Borderregiment and of peasants from several villages of the Caraș and Timiș counties next to the mountains, have increased their attacks putting the common folk and travellers security in great danger. While operating in the mountains on the Banatian side during spring and summer, the robbers retreated in late autumn and winter to different villages of Walachia, in the counties of Mehedinți, Gorj and Vâlcea, and even to the Ottoman ruled territory, at Ada Kaleh and Tekije. Trying to put an end to this situation, the Banatian Military Command in cooperation with the Timiș county decided to send, in April 1800, George Császár, regional commissioner for public security, to Bucharest, escorted by 19 armed guards (the so-called *Panduren*), in order to pursue, catch and finally obtain the extradition of the Banatian robbers hidden in Wallachia. Michael Merkelius, the Austrian diplomatic agent in Bucharest, had spoken for several times on this matter to Prince Alexander Moruzi of Wallachia, but disappointed of being constantly postponed, he suggested to commissioner Császár to take a trip to Istanbul and describe the entire matter to Peter Philipp Herbert baron Rathkeal, imperial ambassador to the Ottoman Porte. After having put the Ottoman Government under pressure, Herbert-Rathkeal earned, on August 9 1800, an order (*ferman*) of sultan Selim III to Prince Alexander Moruzi, granting him the extradition of all Banatian robbers settled down in Wallachia after the peace treaty of Șiştov (1791). Compelled towards being more cooperative, Prince Moruzi ordered the county-chiefs on the border to the Banat to conduct a thorough watch on the bordercrossing to Wallachia by any robber and to track, hunt down and capture every single robber. Having returned to Bucharest, commissioner Császár left the city at the end of September 1800, taking with him the sultanic ferman and a written order of Prince Moruzi regarding the Banatian robbers. On the way to Transylvania the precious documents were irremediably damaged by water and had to be replaced by new ones. As for the robbers, they continued to carry on with their attacks for at least half a century, without being seriously disturbed by the authorities on both sides of the border.

Ca fenomen social, lotria¹ a fost prezentă în Banat în tot cursul secolului al XVIII-lea

* Cercetător independent; e-mail: costinfenesan@yahoo.com.

¹ Termenul de *lotru*, prezent mai ales în graiul românilor bănățeni, provine din latinescul *latro-, onis*, având înțelesul de tâlhar, hoț de drumul mare. De altfel tocmai în Banatul de munte ne este menționată încă din timpul stăpânirii romane prezența lotrilor, atestată prin amintirea în câteva inscripții funerare a celor uciși de aceștia (*interfectus à latronibus*). Mai apoi, documentele din secolul al XVI-lea și mai ales cele din veacul următor se referă destul de frecvent la acțiunile lotrilor bănățeni, care au determinat uneori intervenții de amploare ale autorităților vremii. Fenomenul lotriei este reflectat și în creația folclorică a românilor bănățeni. Astfel, în părțile de munte ale Banatului, la Mehadia, ni s-a păstrat balada *Harimbașa și potera* (vezi Lucian Costin, *Mărgăritarele Banatului (mare colecție de folklor)*, Timișoara, 1925, p. 38), după cum tot creația folclorică a românilor cărășeni ne-a transmis

și în prima jumătate a celui următor, ba chiar și dincolo de aceasta. Nu numai zona de munte a Banatului, propice acțiunii lotrilor datorită cadrului natural favorizant, ci deopotrivă părțile de la câmpie, mai cu seamă cele aflate în lungul căilor de comunicație, au fost expuse în permanență atacurilor individuale, dar mai ales celor organizate de bande, care numărau uneori zeci de membri. În pofida unor acțiuni locale sau cu caracter general, autoritățile militare și civile ale Banatului nu au reușit vreodată să țină sub control deplin activitatea lotrilor. La Timișoara, precum și în alte centre importante ale Banatului (Caransebeș, Oravița, Lugoj, Vârșeț), au fost organizate în repetate

Balada lui Pătru Mantu, ilustrând figura unui lotru cunoscut din prima jumătate a secolului al XX-lea.

rânduri potere de urmărire și prindere a lotrilor, s-au elaborat planuri amănunțite de eradicare a acestui fenomen cu urmări grave atât pentru siguranța publică, în general, cât și pentru activitatea economică și comercială, în special, numai că prea puține au reușit – în pofida unor succese de moment – să restabilească pe termen lung un climat de securitate. De altfel toți străinii care s-au aflat în Banat pentru mai multă sau mai puțină vreme (de pildă Francesco Grisellini, Ignaz von Born, Johann Jakob Ehrler, Johann Kaspar Steube, Johann Georg Schwarzott etc.) au menționat mai pe larg sau doar fugitiv fenomenul lotriei drept una din racilele principale cu care se confrunta Banatul.

Se pune în mod firesc întrebarea, cum trebuie evaluat și judecat din perspectiva istoricului fenomenul lotriei. Dacă istoricii austrieci și unguri de până la începutul secolului al XX-lea au considerat acțiunile lotrilor bănățeni drept simple acte de tâlhărie, fără a le atribui vreo conotație de împotrivire socială sau chiar națională, în schimb istoricii români din perioada interbelică le-au scos în evidență cu precădere elementele pitorești, de capă și spadă, fără a le atribui însă vreo altă semnificație. Cu totul altfel aveau să se raporteze la fenomenul lotriei cercetătorii din perioada comunistă. Îndoctrinați cu preceptele luptei de clasă și întemeiați pe dogmele materialismului istoric, aceștia au încercat să demonstreze că lotria ar fi reprezentat o formă de luptă a românilor din Banat – o împotrivire socială și națională *in nuce* – împotriva stăpânirii habsburgice². În schimb cercetătorii liberi de constrângeri ideologice au readus fenomenul lotriei la dimensiunile pe care le socoteau cele mai apropiate de realitate, anume de simple acte de tâlhărie la drumul mare³. Opinia noastră în legătură cu lotria din Banat este ceva mai nuanțată. Este dincolo de orice îndoială faptul, că cei mai mulți dintre românii bănățeni, care au luat drumul codrilor devenind lotri, n-au avut alt mobil decât să găsească o cale, lesnicioasă dar în același timp periculoasă, pentru a pune mâna pe bani și bunuri la care altfel nu ar fi ajuns. Situația materială precară care i-a afectat mai pe toți a fost fără dubiu un imbold destul de puternic pentru a face pasul

decisiv. Pe de altă parte, nu trebuie exclusă nici posibilitatea ca unii români să fi luat calea codrului fie din cauza vreunui conflict cu autoritățile, fie pentru a se sustrage pedepsei în cazul comiterii unor fapte pedepsite de lege. De asemenea, este cât se poate de firesc faptul ca românii bănățeni care dezertaseră din armata imperială – iar aceasta într-o epocă în care Imperiul habsburgic era mai mereu implicat în vreun conflict militar – să-și fi căutat scăparea îngroșând rândurile lotrilor. În fine, nu este de exclus ca spiritul de aventură să-i fi determinat pe alți români bănățeni să se alătore lotrilor. O judecată globală și tranșantă a lotriei o socotim, prin urmare, hazardată și nepotrivită. Situația se cuvine cumpănită de la caz la caz și doar după analiza unor informații cât mai numeroase și mai cu seamă credibile.

În cele ce urmează vom prezenta, exclusiv pe baza documentelor de arhivă, cazul unor lotri bănățeni, care au evoluat dincolo de rutina sesizabilă în astfel de situații, în soluționare fiind implicată chiar și reprezentanța diplomatică de la Istanbul a Imperiului habsburgic.

Încă din 1792 autoritățile imperiale din Banatul de munte s-au văzut confruntate cu acțiunile repetate și tot mai îndrăznețe a trei bande de lotri⁴. În timpul verii acestea operau pe teritoriul Regimentului de graniță nr. 13 româno-iliric și la hotarele de est și sud-est ale comitatelor Caraș și Timiș, după care, pe timpul iernii, se refugiau în județele de munte învecinate din Țara Românească (Mehedinți, Gorj și Vâlcea). De aceea, Comandamentul General Bănățean, căruia îi revenea menținerea ordinii și siguranței publice în zona de frontieră, a luat legătura cu conducerea comitatului Timiș, pe lângă care își desfășura activitatea un comisar de siguranță dispunând de o trupă de slujitori înarmați, așa-numiții panduri de comitat, destinați printre altele urmării și prinderii lotrilor. În urma celor hotărâte la Timișoara la începutul anului 1800, cele două autorități au convenit să-l trimită la București pe comisarul de siguranță Gheorghe Császár pentru a încerca să obțină din partea domnitorului Țării Românești urmărirea, prinderea și extrădarea lotrilor bănățeni din cele trei bande. Însoțit de 15 panduri⁵, Császár a plecat din Timișoara la începutul lunii aprilie 1800. A ajuns la București la 15 aprilie⁶, iar a doua zi i-a prezentat lui Michael Merckelius, agentul consular imperial din Țara Românească⁷, planul

² Vezi în acest sens Aurel Țintă, *Lotria – formă de luptă a poporului român din Banat împotriva stăpânirii habsburgice*, în „Studii”, 12 (1959), nr. 3, 169–191 și Eleonora Calincof, *Lotria, puternică mișcare antihabsburgică în Banat în perioada administrației civile (1751–1758)*, în „Tibiscus”, 5 (1979), 251–267.

³ Vezi în acest sens Anton Peter Petri, *Das Räuberwesen im kaiserlichen Banat. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte unserer Heimat*, în „Donauschwäbische Briefe”, Ulm, 2 (1961), nr. 12, 18–19 și 3 (1962), 18–20.

⁴ Doc. 13.

⁵ Doc. 4.

⁶ Doc. 13.

⁷ Originar din Brașov, bun cunoscător al limbii române și

de acțiune întocmit împreună cu Comandamentul General Bănățean. Tot atunci Császár și Merkelius au întocmit o primă listă a lotrilor bănățeni care trebuiau urmăriți, prinși și extrădați autorităților imperiale. În această primă listă⁸ erau amintiți nu mai puțin de 51 de lotri bănățeni care își găsiseră un refugiu periodic pe teritoriul Țării Românești și în localități din Imperiul Otoman învecinat. Câțiva dintre acești lotri erau cunoscuți cu numele⁹, la fel locurile în care se refugiau pe timpul iernii. La Răchiți (jud. Gorj) își găsiseră adăpost până în 1799 – când fusese prins și întemnițat la Ocnele Mari – harambașa (căpitanul de lotri) Ilia Lăzărescu alias Manda zis și Pateșan, un grănicer originar din Pătaș (Valea Almăjului), capturat împreună cu alți doi lotri, al căror nume nu era cunoscut Agenției consulare. Pe listă mai figura un alt harambașă, Nicolcea Muntean, originar din Valea Boului, lângă Caransebeș, care, împreună cu alți șapte lotri din Banat, se îngrijea de turmele de oi ale preotului din Slăvitești (jud. Vâlcea). Dintre cei trei frați Dalea din Lățunaș, Iova s-ar fi refugiat la Breznița (jud. Mehedinți), Pavel s-ar fi aflat la Ciuperceni (jud. Gorj) în slujba boierului Glogoveanu, în vreme ce Mihai ar fi fost unul dintre cei întemnițați la Ocnele Mari. Un băiat de 13–14 ani, Constantin Țăranu, rudenie apropiată a harambașei Ilia Lăzărescu, s-ar fi aflat la Răchiți (jud. Gorj). În fine, Petru Ungurean, originar din Luncavița, și-ar fi găsit refugiu la Măricești (jud. Vâlcea). Császár și Merkelius nutreau speranța să obțină de la căpitanul Istrate din Săliște (jud. Vâlcea) informații utile despre alți 16 lotri bănățeni. Din datele aflate la dispoziția Agenției consulare, se părea că alți doi lotri s-ar fi adăpostit la Ialovița (jud. Mehedinți), în vreme ce pe teritoriul otoman s-ar fi aflat alți 17 lotri: 15 (dintre care șase erau originari din Târnova) împreună cu harambașa Meda în cetatea Ada Kaleh (Orșova Nouă) și alți doi la Tekije. Într-o a doua listă¹⁰, Császár și Merkelius l-au adăugat pe Iancu Musta, precizând, de asemenea, că dintre cei 15 lotri refugiați la Ada Kaleh șase erau „tâlhari la drumul mare”, iar ceilalți nouă dezertori din armata imperială.

Coroborând informațiile din aceste două liste

al grafiei chirilice, Michael Merkelius a funcționat la Agenția consulară imperială din Țara Românească începând din 1786, mai întâi în calitate de cancelist, apoi ca agent consular interimar, iar din 1791 ca agent consular titular, până la moartea sa în 1806.

⁸ Doc. 1.

⁹ Am întregit numele din această listă cu ajutorul informațiilor din alte documente.

¹⁰ Doc. 2.

cu cele din întreg dosarul urmăririi, poate fi stabilită atât zona din care erau originari lotrii cât și localitățile în care își găsiseră refugiu. Astfel se poate constata că parte dintre ei erau din diferite localități al Graniței Militare Bănățene (Pătaș, Cornea, Luncavița, Armeniș, Petroșnița, Zervești), parte din sate aflate în comitatul Timiș (Lățunaș, Clopodia) sau în comitatul Caraș (Valea Boului, Târnova), localități aflate în sau foarte aproape de zona de munte. În ceea ce privește localitățile de refugiu, lotrii bănățeni le-au preferat în mod firesc pe cele din zona de munte a Țării Românești, unde se puteau ascunde cu mai mare ușurință: Breznița și Ialovița în județul Mehedinți, Ciuperceni, Negoiești, Nistorești și Răchiți în județul Gorj, Slăvitești și Măricești în județul Vâlcea.

Odată stabilit planul de acțiune, comisarul Császár i-a adresat agentului consular Merkelius, la 17 aprilie 1800¹¹, rugămintea de a declanșa demersurile necesare pe lângă autoritățile din Țara Românească în vederea extrădării lotrilor deja întemnițați și deopotrivă urmăririi și prinderii celor aflați încă în libertate. Mai mult, agentul consular imperial era rugat să-i scrie lui Köse Musatafa pașa, comandantul cetății Ada Kaleh, pentru a obține de la acesta extrădarea celor șase lotri și nouă dezertori refugiați pe insula dunăreană. Demersurile plănuite a fi întreprinse pe lângă Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești¹², și autoritățile centrale ale țării pentru a se pune în mișcare acțiunea de urmărire și prindere a lotrilor bănățeni au fost întârziate mult datorită sărbătorilor de Paști. Astfel cererea adresată domnitorului a putut fi înaintată de Merkelius de abia la 13 mai 1800¹³. După ce a așteptat zadarnic timp de o săptămână un răspuns din partea lui Alexandru Moruzi, Merkelius s-a înfățișat personal domnitorului în ziua de 20 mai 1800 și a obținut de la acesta, „după multe discuții”, ordinul de aducere la București a lotrilor bănățeni deja arestați, în vederea unei noi audieri¹⁴. În același timp, dorind să obțină susținere la nivel înalt, Merkelius s-a adresat la 21 mai 1800 direct Cancelariei Aulice de Stat de la Viena, căreia i-a înfățișat rezultatul audienței sale la domnitor¹⁵. Numai că nici Alexandru Moruzi și nici Sfatul domnesc nu s-au grăbit defel să dea curs cererilor imperiale. În aceste împrejurări, comisarul Császár a stăruit pe lângă Merkelius,

¹¹ Doc. 3.

¹² Alexandru Moruzi a fost domn al Țării Românești între 28 februarie 1799 și 8 octombrie 1801.

¹³ Doc. 14.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

printr-o notă din 5 iulie 1800¹⁶, să întreprindă un nou demers pe lângă Alexandru Moruzi pentru ca acesta să dispună, în fine, măsurile necesare impulsionării acțiunii de urmărire și prindere a lotrilor bănățeni. Császár își justifica, pe de o parte, insistența prin faptul că îi făcuse cunoscute Agenției consulare în două rânduri, la 16 aprilie și la 24 mai, ascunzătorile lotrilor care fuseseră descoperite de oamenii săi, pe de altă parte prin cheltuielile ridicate pe care le reclamase deja șederea sa și a însoțitorilor săi la București și în Țara Românească timp de mai bine de patru luni: 600 de florini renani pentru cei 15 panduri și 19 cai și alți 426 de florini renani 40 de creștari pentru întreținerea sa proprie și a celor cinci slujitori aflați cu el. Császár mai invocă și faptul că, datorită absenței sale atât de îndelungate din Banat, provincia era expusă „nelegiuirilor tuturor lotrilor care bântuie acolo”. În căutarea unei căi cât mai potrivite pentru a debloca impasul în care ajunsese problema lotrilor, Merkelius s-a adresat, la 11 iulie 1800, Internunțiaturii imperiale de la Istanbul, aceasta în condițiile în care până atunci fusese adus la București pentru audieri doar Ilia Lăzărescu¹⁷. Mai mult, la sfatul și îndemnul lui Merkelius, comisarul Császár pornise la drum spre Istanbul – poate chiar înainte de 11 iulie – pentru a-i prezenta internunțiatului prin viu-grai tergiversările de care se lovea din partea domnitorului Alexandru Moruzi acțiunea de urmărire, prindere și extrădare a lotrilor bănățeni, dar și pentru a-l determina pe longevivul diplomat¹⁸ să facă uz de influența sa pe lângă puterea suzerană a Țării Românești. Ajuns la Istanbul, Császár nu s-a bucurat de o primire prea călduroasă din partea internunțiatului Herbert-Rathkeal, numai că, până la urmă, prezența și explicațiile date la Poartă de comisarul bănățean aveau să fie de cel mai mare folos pentru deblocarea situației¹⁹. La 28 iulie 1800²⁰ internunțiatul l-a pus la curent pe Merkelius cu demersurile făcute pe lângă reis effendi (ministrul otoman de externe) în problema prinderii și extrădării lotrilor bănățeni: „M-am văzut nevoit să-i cer Porții ordine categorice în acest sens.” Numai că aceste ordine n-au putut fi obținute cu celeritatea dorită în urma demiterii subite a șefului diplomației otomane. Pe de altă parte, Herbert-Rathkeal a ținut să-i

comunice lui Merkelius nedumerirea sa față de atitudinea de pasivitate a lui Alexandru Moruzi în problema lotrilor: „Nu înțeleg însă defel faptul, că domnitorul Țării Românești nu a dat dovadă de mai multă sollicitudine și zel într-o problemă care privește în aceeași măsură liniștea și securitatea de ambele părți ale graniței”, poruncind prinderea și extrădarea lotrilor bănățeni în conformitate cu prevederile tratatelor de pace de la Belgrad (1739) și Șiștov (1791). Deoarece șederea pe mai departe a lui Császár la Istanbul, „unde totul este atât de scump”, nu-și mai avea rostul, internunțiatul a decis să-l trimită înapoi, la București, în tovărășia plutonierului Békéssy, aflat în slujba Agenției consulare. Acolo Császár urma să aștepte venirea firmanelor emise de Poartă. În fine, la 9 august 1800 a fost emis firmanul sultanului Selim al III-lea adresat lui Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești, în problema lotrilor bănățeni²¹. Ca temei juridic, Poarta a invocat articolul 18 al tratatului de pace de la Belgrad și articolul 8 al tratatului de pace de la Șiștov. Cel dintâi stipula că „supușii necredincioși, răzvrățiți și rău-intenționați” nu trebuiau primiți pe teritoriul uneia dintre părțile contractante și nici luați sub protecție. Articolul 8 de la Șiștov prevedea că supușii uneia dintre părțile contractante stabiliți pe teritoriul celeilalte înainte sau în timpul războiului din 1788–1791 nu trebuiau extrădați, prevedere care nu se aplica însă celor care trecuseră de o parte sau de cealaltă după încheierea păcii. În firman sunt însă menționați în vederea extrădării doar opt lotri, al căror nume fusese adus la cunoștința Porții de intenunțiatul imperial: Ilia Lăzărescu, Nicolcea Muntean, Pavel Dalea, Iovan Dalea, Mihai Dalea, Iancu Musta, Ianăș Bulfan și Petru Ungureanu. Lui Alexandru Moruzi i s-a poruncit ca, după ce va fi constatat că lotrii amintiți în firman erau cu adevărat supuși imperiali, care se refugiaseră în Țara Românească după încheierea tratatului de pace de la Șiștov, urma „să nu-i țineți la voi sau să le îngăduiți să se ascundă în vreun fel oarecare.” Odată intrat în posesia prețiosului document, Herbert-Rathkeal s-a grăbit să-i raporteze succesul înregistrat – încă la 9 august 1800²² – ministrului imperial de externe, baronului Franz von Thugut²³. Internunțiatul a mai ținut să evidențieze faptul, că obținuse din partea Porții și emiterea unor firmane asemănătoare adresate pașalor din vecinătatea Banatului și Țării Românești (Ada Kaleh, Belgrad), dar mai cu seamă lui

¹⁶ Doc. 3

¹⁷ Doc. 14.

¹⁸ Peter Philipp Herbert baron von Rathkeal (1735–1802), diplomat imperial, internunțiat (ambasador) al Imperiului Habsburgic la Poartă între 1780 și 1802.

¹⁹ Doc. 14.

²⁰ Doc. 5.

²¹ Doc. 7.

²² Doc. 6

²³ Franz de Paula baron von Thugut (1736–1818), ministru imperial de externe între 1793 și 1800.

Pasvanoglu Osman paşa al Vidinului, prin care acestuia i se interzicea orice tentativă de a lua sub protecție „aceste canalei”. În fine, la 13 august 1800, Herbert-Rathkeal i-a trimis lui Merkelius, în original și în traducere, firmanul adresat lui Alexandru Moruzi, cerându-i să intervină pe lângă autoritățile din Țara Românească pentru aplicarea cât mai strictă a celor prevăzute în actul sultanal²⁴. Comisarul Császár pare să fi părăsit Istanbulul cu mare probabilitate în jurul datei de 30 iulie, revenind la București în așteptarea firmanelor sultanului. Între timp Comandamentul General Bănățean, cel care orchestrase acțiunea de urmărire a lotrilor bănățeni în Țara Românească²⁵, desigur nemulțumit de lipsa vreunui progres notabil, nu a putut decât să agreeze nota din 11 august 1800 prin care comitatul Timiș i-a cerut să intervină pe lângă Agenția consulară imperială de la București pentru rechemarea comisarului Császár, iar aceasta cu atât mai mult cu cât absența lui „producea dificultăți la asigurarea securității publice”, cu urmarea nefastă că „pe teritoriul nostru s-au produs de curând mai multe jafuri”²⁶. De altfel, la 18 august 1800 o bandă formată din zece lotri (Vedriș din Armeniș, Prundea din Cornea, Covaciu din Petroșnița, Moise Vlad din Zervești și alți șase lotri nenumiți din Târnova) îl jefuise în defileul Slatina – Teregova pe controlorul vamal Mathias Faragula din Mehadia, luându-i importanta sumă de bani pe care o ducea la Timișoara: 12 162 de florini renani 56 de creițari în bancnote și 400 de florini renani bani personali. După comiterea jafului lotrii se refugiaseră cu toții în Țara Românească²⁷. Peste câteva zile, la 25 august 1800, Oficiul vamal și de carantină Mehadia i-a adus la cunoștință gravul incident Agenției consulare, rugând-o să obțină din partea domnitorului Țării Românești o poruncă de urmărire a lotrilor bănățeni²⁸. Între timp ajunsese la București, la Agenția consulară, și nota Comandamentului General Bănățean din 30 august 1800, prin care acesta cerea revenirea în Banat, fără vreo amânare, a comisarului Császár²⁹. Printr-o altă notă, din aceeași dată, Comandamentul General Bănățean l-a rugat pe agentul consular

²⁴ Doc. 9.

²⁵ Din păcate, toate documentele referitoare la această acțiune nu se mai păstrează în arhiva Comandamentului General Bănățean.

²⁶ Doc. 8.

²⁷ Doc. 11.

²⁸ Arhivele Naționale Istorice Centrale București, *Agenția consulară austriacă din Țara Românească*, pachetul X, nr. 150. Tot acolo (pachetul X, nr. 151) seria bancnotelor jefuite și valoarea acestora.

²⁹ Doc. 10.

Merkelius să intervină pe lângă domnitorul Alexandru Moruzi pentru a obține de la acesta emiterea unei porunci de urmărire și prindere a lotrilor bănățeni refugiați în Țara Românească³⁰. De această dată – poate și sub presiunea firmanului din 9 august 1800 – Alexandru Moruzi a reacționat fără întârziere. La 2 septembrie 1800 domnitorul a poruncit ispravnicilor din județele învecinate cu Banatul și deopotrivă caimacamului Craiovei, Spătăriei și Agiei din București, „să dați știre cu grabă la vătașii plaiurilor și vameșii și căpitanii marginii după la hotară și la polcovnicii și zapcii duprin plăși și satele județului de obște, cătră neguțători și prăvăliași”, ca atunci când li s-ar prezenta cumva vreo bancnotă cu numărul meționat în lista care însoțea porunca domnească, „numaidecât să poprească și îndată să facă cercetare aceluia ce au adus-o spre schimbare, de la cine i s-au dat, să i să ia urma, ca să se poată dovedi furii ce au făcut această pradă banilor împărătești.” În încheiere, domnitorul le cerea tuturor „să puneți ... toți toată silința cu mijloace iscusite de a-i dovedi și de a să și prinde tâlharii, de vor fi aici în țară, negreșit.”³¹

Pe deplin lămurit din experiența de până atunci în legătură cu disponibilitatea de colaborare a autorităților din Țara Românească la urmărirea și prinderea lotrilor bănățeni, agentul consular Merkelius a obținut la 16 septembrie 1800, „prin presiuni”, o audiență de trei ore la Alexandru Moruzi. Cu această ocazie i-a înfățișat domnitorului, în prezența comisarului Császár, firmanul primit de la Poartă și, „după dispute interminabile”, a obținut ca lotrii Ilia Lăzărescu, Nicola Jurjescu și Petru Fiat să fie trimiși de la București la Timișul de Sus, pentru a fi predați autorităților imperiale din Transilvania³². A doua zi după audiența la Alexandru Moruzi, comisarul Császár i-a prezentat lui Merkelius, într-o notă amplă, problemele care urmau să fie avute în vedere la acțiunea de urmărire, prindere și extrădare a lotrilor bănățeni³³. Agentul consular imperial era rugat să intervină din nou pe lângă Alexandru Moruzi, propunându-i „atât spre folosul și siguranța deplină a Țării Românești cât și a Banatului” prinderea a 17 lotri și a mai multor dezertori. În acest scop domnitorul ar fi

³⁰ Arhivele Naționale Istorice Centrale București, *Agenția consulară austriacă din Țara Românească*, pachetul X, nr. 156. Tot acolo (pachetul X, nr. 157) lista cu seria bancnotelor jefuite de la controlorul vamal Faragula.

³¹ Doc. 11.

³² Doc. 14. Cei trei lotri bănățeni au părăsit Bucureștiul, sub escortă, la 21 septembrie 1800.

³³ Doc. 12.

trebuie să dea porunci ferme ispravnicilor județelor Mehedinți și Gorj și dregătorilor din subordinea lor, pentru a veghea cu cea mai mare atenție la hotarul spre Banat și a-i opri pe lotri să mai treacă în Țara Românească, unde își găseau locuri de refugiu. În schimb și autoritățile de la hotarul Banatului urmau să acționeze cu energie sporită, oferind ajutor celor din județele învecinate și colaborând cu puterile organizate de acestea. Pentru sine, Császár a solicitat obținerea unei porunci a lui Alexandru Moruzi, întărită cu pecetea domnească, dar aceasta nu pentru a se legitima în fața autorităților locale, ci pentru a-i fi de folos la obținerea unor ajutoare. Császár mai insista ca în acțiunea de urmărire și prindere a lotrilor să fie implicat neapărat stegarul Gheorghică Cristodor, unul dintre slujitorii înarmați de curte, care se ilustrase în primăvara anului 1800, când putera organizată de el „a descoperit fără greș adăposturile, drumurile și pe susținătorii acelor răufăcători.” După ce avea să-i prindă pe lotri, stegarul Cristodor urma să-i cerceteze în fața scaunului de judecată al județului, escortându-i apoi până la hotarul Banatului în vederea extrădării. Numai că, încercând să scape de extrădare și, implicit, de pedeapsa aspră din partea autorităților imperiale, unii dintre lotrii bănățeni prinși (Pau Rujan, Gheorghe Doandș, Cureau Gremencea, Gheorghe Timuș) au pretins că s-ar fi născut în Țara Românească, fiind birnici acolo. În consecință, domnitorul a hotărât predarea lor către autoritățile de județ și confruntarea acestora cu cele imperiale, la hotarul Banatului. În schimb, în cazul a patru lotri (Ilia Lăzărescu, Nicola Jurjescu, Petru Fiat și Lazăr Mățulescu), al căror statut ca supuși imperiali fusese stabilit fără dubiu, aceștia urmau să fie extrădați, la fel ca și cei aflați încă în libertate și menționați pe lista întocmită de comisarul Császár³⁴. La 24 septembrie 1800 același Császár l-a rugat pe Merkelius din nou³⁵ să intervină pe lângă Alexandru Moruzi pentru trimiterea cât mai grabnică a stegarului Cristodor pentru prinderea celor 16 lotri bănățeni ale căror ascunzători îi erau cunoscute. În ceea ce îi privește pe lotrii deja arestați și condamnați în Țara Românească (Pau Rujan, Gheorghe Doandș și Cureau Gremencea), Császár era de părere să fie întemnițați definitiv abia după ce din Banat vor fi sosit documente noi referitoare la faptele pe care le comiseseră la hotarul cu Țara Românească.

Periplul lui Császár prin Țara Românească și la Istanbul avea să se încheie într-o notă cumva

tragicomică. După ce părăsise Bucureștiul, cu mare probabilitate în penultima zi a lunii septembrie 1800, comisarul bănățean a luat calea cea mai scurtă spre teritoriul imperial: pe valea Prahovei spre Brașov. Ajuns la Comarnic, unde Prahova era adâncă de cam trei picioare (cca. 90 cm) și curgea repede, Császár a trecut prin clipe de mare cumpană. Căruța în care călătorea s-a răsturnat la trecerea râului, în mijlocul albiei. Tot ceea ce nu fusese bine legat a fost luat de apă. Caii, prinși în hamuri, erau cât pe ce să se înece. După ce și-a revenit din spaimă, Császár avea să constate că, dincolo de pierderile materiale și de alte neplăceri, paguba cea mai mare fusese tocmai pachetul de preț pe care îl ducea cu sine: firmanul de la Poartă și porunca lui Alexandru Moruzi. Să-i dăm însă cuvântul celui împrișinat: „Chiar dacă [documentele] n-au fost distruse complet, ele sunt totuși atât de grav afectate, încât nu pot fi prezentate undeva. Silit de nevoia apărută pe neașteptate, am deschis plicul sigilat cu firmanul, pe care ar fi urmat să-l predau Comandamentului Militar General [al Banatului]. Am uscat documentul. Dar, deoarece cerneala turcească deosebită fusese dizolvată și subțiată de apă, ea s-a scurs pe întregul document, l-a murdărit și l-a făcut de necitit. La fel s-a întâmplat cu porunca pe care prealuminatul principe [al Țării Românești] binevoise să mi-o dea la vremea sa pentru a fi înfățișată dregătorilor și conducătorilor din județele de la hotar.” În aceste condiții, Császár – care ajunsese la Sibiu la 2 octombrie 1800 – l-a rugat pe Merkelius, „pentru ca inima mea tristă și nefericită să-și poată regăsi liniștea”, să ceară din nou, la Istanbul și domnitorului Alexandru Moruzi, emiterii unor noi documente, după copiile păstrate în cancelariile respective, și să i le trimită la Timișoara prin curierul obișnuit de poștă³⁶.

Nu știm însă, cel puțin până în prezent, nimic dacă și cum s-a desfășurat în continuare urmărirea, prinderea și extrădarea lotrilor bănățeni din Țara Românească. Documentele din arhiva Comandamentului General Bănățean referitoare la acțiunea din 1800 nu s-au mai păstrat. Știm însă cu certitudine faptul, că acțiunile lotrilor au continuat pe mai departe cu aceeași vigoare, iar zona de munte din Oltenia le-a oferit de fiecare dată adăpost de puterile imperiale și de cele ale domniei.

³⁴ Doc. 13.

³⁵ Doc. 16.

³⁶ Doc. 17.

Documente

1 1800 aprilie 15, București. Listă întocmită de Agenția consulară austriacă de la București cu căpeteniile de lotri și lotrii originari din Banatul grănicersc și din cel provincial (comitatele Caraș și Timiș) deținuți de autoritățile din Țara Românească la Ocnele Mari (jud. Vâlcea) ori de cele turcești în cetatea Ada Kaleh și la Tekije sau adăpostiți în diferite sate din județele Mehedinți, Gorj și Vâlcea.

Arhivele Naționale Istorice Centrale București, *Agenția consulară austriacă din Țara Românească*, pachetul IX, nr. 340; concept (se va cita în continuare ANIC, *Agenția consulară austriacă*)

Bukurest, den 15-ten April 1800

Der seit 1 Jahr in der Rimniker Okna gefangene Räuberanführer, welcher 14 Jahre schon herumstreifet, heißt Illia Manda von Batasch, vom Wallachisch-Illyrischen Regiment. War im Czernezer Distrikt, im Dorf Rekeicz, wohnhaft und mit ihm sind 2 seiner Kameraden eingefangen, dessen³⁷ Namen aber nicht bekannt sind.

Der 2-te Räuberanführer heißt Nicoltscha, von dem Dorfe Wallie Boului im Kraschovaer Comitatus gebürtig (ein Gränzer); bey dem Popa im Dorf Slavinec mit 7 Kameraden im Dienst. Iova Dallie von Zunasch im Toemescher Comitatus gebürtig, ein (Gränzer); dermalen in der Wallachey im Czernezer Distrikt in Bresna wohnhaft.

Paul Dallie, sein leiblicher Bruder; wohnhaft zu Czupertschen, bey dem Bujaren Glogovan im Dienst.

Michai Dallie, sein leiblicher Bruder; ist sein Aufenthalt nicht bewußt, man vermuthet ihn aber mit dem Illia Manda in der der Okna gefangen.

Constantin, ein Knab von 13 Jahren, Schwager des Illia Manda; hiesiger Unterthan aus dem Medez; hat mit Illia Manda zusammen gewohnt.

Petru Unguran von Longavicz in der Wallach-Illyrischen Gränze geboren und jetzt in der Wallachey, in Marishest wohnhaft.

Der Capitan Istrati in Selistie weiß von 16 Räuber die Auskunft zu geben.

Auch in dem Dorf Jalovicze an der Czernezer Gränze sollen sich auch noch 2 Räuber aufhalten.

In der Festung Neu-Orschova sind 15 Räuber; der Räuberanführer heißt Medna. 6 Räuber sind von Tirnova im Kraschovaer Comitatus gebürtig. Auch in Tekie sind 2 Räuber.

Traducere:

București, la 15 august 1800

Căpetenia de lotri aflată de un an în temniță

la Ocnele Mari, care a făcut incursiuni deja de 14 ani, se numește Illia Manda. Este din Pătaș, în Regimentul româno-iliric. A locuit în satul Răchiți din județul Cerneți (Mehedinți – n.n.), iar împreună cu el au fost prinși doi dintre tovarășii săi, ale căror nume nu ne sunt însă cunoscute.

A doua căpetenie de lotri este Nicolcea, (un grănicer) născut în satul Valea Boului din comitatul Caraș. Slujește împreună cu șapte tovarăși ai săi la popa din satul Slăvitești.

Iova Dalea, născut la Lățunaș în comitatul Timiș, este (un grănicer) care locuiește în prezent la Breznița în județul Cerneți (Mehedinți – n.n.).

Pavel Dalea, fratele său bun, locuiește la Ciuperceni și slujește la boierul Glogoveanu.

Mihai Dalea, fratele său bun, al cărui loc de ședere nu este cunoscut, dar se bănuiește că se află în temniță la Ocnele Mari împreună cu Illia Manda.

Constantin, un băiat de 13 ani, cumnat al lui Illia Manda, este un supus de aici, din Medez; a locuit împreună cu Illia Manda.

Petru Ungurean, născut la Luncavița, în Granița româno-ilirică; locuiește în prezent la Măricești.

Căpitanul Istrate din Săliște poate da informații despre alți 16 lotri.

Și în satul Ialovița, la granița de la Cerneți, par să se afle alți doi lotri.

În cetatea de la Orșova Nouă (Ada Kaleh – n.n.) sunt 15 lotri, a căror căpetenie se numește Medna; șase lotri sunt născuți la Târnova în comitatul Caraș. Și la Tekije sunt doi lotri.

2 [1800 aprilie 16, București]. Listă întocmită de Agenția consulară austriacă de la București cu diferiți lotri din Banat care locuiesc în Țara Românească sau în Imperiul otoman, fiind fie arestați, fie stabiliți acolo. ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 353; concept.

Illia Manda: dans les salines de Rimnik.

Nikolcsa Muntyan: à Negosecs ou Sztavinecs, faisant le pâtre près du popa des dits villages avec sept autres des ses complices.

Jova Dala: à Csupercsa.

Mihaj Dala: dans les environs de Csupercsa.

Janco Muszta

Petre Unguran: à Manisecs.

Kostandin: à Reszecz chez ses parens.

15 individus qui se trouvent près de Moustafa Pacha à Orsova, dont 6 voleurs des grands chemins et 9 déserteurs.

³⁷ Astfel în text; corect: *deren*.

Traducere:

Ilia Manda: la minele de sare de la Râmnic (Ocnele Mari – n.n.)

Nicolcea Muntean: la Negoiești sau Slăvițești unde, împreună cu șapte dintre complicitii săi, este păstor în slujba popei din satele amintite.

Iova Dalea: la Ciuperceni.

Mihai Dalea: în jur de Ciuperceni.

Iancu Musta

Petru Ungurean: la Măricești.

Constantin: la Răchiți, la părinții săi.

15 indivizi se găsesc la Orșova (Ada Kaleh – n.n.), la Mustafa pașa, dintre care șase sunt tâlhari la drumul mare și nouă dezertori.

3 1800 aprilie 17, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș, către Agenția consulară austriacă de la București: o roagă să intervină pe lângă autoritățile din Țara Românească pentru extrădarea în Banat a lotrilor bănățeni deținuți la Ocnele Mari sau aflați în diferite sate din județele Mehedinți, Gorj și Vâlcea; roagă să se întreprindă un demers similar pe lângă Köse Mustafa pașa, comandantul cetății Orșova Nouă (Ada Kaleh), unde se refugiaseră mai mulți lotri bănățeni și dezertori din armata imperială.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul IX, nr. 399; original.

Inclyta Caesareo-Regia Aulica Agentia Magni Principatus Valachiae, consul domine, domine gratiosissime, peculiariter colendissime!

Posteaquam atrocissima latrocinia diversissimaeque dirae nonnullorum ex Provincia Banatica ad gremium Magni Principatus Valachiae profugorum in summum publicae securitatis praeiudicium à compluribus annis grassantium ductoribus Illia Manda alias etiam Patesan et Nikolcsa Muntyan, Pau, Iova et Mihaj Dala, trium fratrum, Janko item Muszta, Janos Bulfan et Petru Unguran nuncupari solitorum in consortio unius 14-îm circiter annorum indolis crudelissimae pueri Kosztandin vocati et aliorum de nomine et cognomine quidem ignotorum, sed tamen alternative nonnunquam semet huicce praedonum catervae associare consuetorum perniciosissimorum asseclarum crudelitates inexplicabilesque facinorosorum species, spolia ac temerariae agressiones et viarum publicarum obsessiones non tantum contribuentem miseram plebem Banaticam, verum singulos etiam extraneorum regionum (cum praeattacta Provincia Banatica conterminantium) commertiantes ac quaestores temporibus potissimum aestivis ad illos extremarum angustiarum horrorumque iam limites retrusisset, ut labefactata hac ratione publici

securitate nimisque impedito communi commercio ac quaestu ipsa etiam Banatica Suprema Armorum Praefectura de salute atque restitutione publicae securitatis tempestive prospicere gratiosamque praepediendorum nefandorum tot latrociniorum medelam ponere cupiens, non tantum litteratoria repetitis iam vicibus condigne recommendata insinuatione, verum personali etiam subinserti inclyti comitatus Temesiensis commembri et publicae securitatis commissarii exmissione effectuatorum hoc in merito effectuationem sollicitando Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam ad sollicitudinem intercipiendae ac ad limites Provinciae Banaticae sub securissima custodia transmittendae praementionatae praedonum catervae requirere dignata altissimamque serenissimi Principatus Maioris Valachiae iurisdictionem molestare coacta fuerit. Hinc debita cum submissione et officiositate Inclytam Caesareo-Regiam Agentiam exorandum habeo, quatenus praeallatum primipillum catervae praedonum ductorem, velut nefarium et tam huic quam etiam Banaticae Provinciae nimis praeiudiciosum ac periculosum praedonem Illia Manda vocatum, actu quidem cum duobus suis ex Banatu oriundis consociis in fodinis Revnyikiensibus incarceratum, praeprimis cum assistentia huius Principatus tradere et ad limites Banatus quo ocius expedire, dein vero secundarium ductorem, Nikolcsa Muntyan vocatum, ex possessione Valabo inclyti comitatus Krassoviensi ingremiata oriundum, hic vero possessionis Negosecs temporaneum inhabitatorem, actu cum septem suis assectis apud popam Szlavicescensem armentarium agentem et (ut refertur) in possessione Nisztoran apud consanguineos praeallati popae pecora pascentem, unacum ipso existentibus consociis, et sic etiam ex possessione Czunas inclyti comitatus Temesiensi ingremiata oriundum Jova Dala vocatum, eius complicem in possessione Csuperca habitantem, et praeterea tertium etiam eorundem fratrem et reliquorum socium, Mihaj Dala, circa reliquos alibi latitantem et denique Petrum etiam Unguran ex militari confinaria possessione Lunkavicza oriundum, pro praesenti vero in possessione Marisecs reperibilem, unacum maliciosissimo ac perversissimo puero Kosztandin, in possessione Retyecz in domo affinis sui et ductoris Illia Manda habitante, ac reliquis nefors in posterum adhuc detegendis omnibus catervae huius complicibus et consociis per concernentes districtuum suis titulis dignissimos praepositos et disponentes quo citius intercipi et cum necessaria huius Principatus assistentia ad limites Banaticae Provinciae transponi transpositosque sua via et modalitate mihi, subscripto, ad

id caeteroquin commissionato et expedito ad concernentem iurisdictionem Banaticam abducendos resignari efficacissima sui cum interpositione efficere, necnon generosissimo etiam arcis Orsovensis duci Josza Musztafa fine extradandorum abinde etiam in arce Orsovensi degentium et habitantium sex quidem perniciosissimorum partim ex possessione Banatica Valabo, partim ex Ternava dicta possessione oriundorum praedonum, novem vero caesareorum militum desertorum aequae interceptionis et resignationis scribere remque faciliori effectui mancipandam recommendare dignaretur.

Perseverando Inclyte Caesareo-Regiae Aulicae Agentiae servus humillimus,

Bukorestini, die 17-a Aprilis 1800

Georgius Tsászár m.ppr. Inclyti comitatus Temesiensis publicae securitatis commissarius

Pe verso: Ad Inclytam Caesareo-Regiam Aulicam Agentiam, dominum Magni Principatus Valachiae consulem Bukurestiensem supplex libellus tenore intus contento per supplicansem. Însemnare pe verso: Praesentirt den 18-ten April 1800. Diese sowohl als spätere Bittschrift ist den 21-ten May erlediget worden.

Traducere:

Onorată Agenție consulară aulică imperial-regală din Marele Principat al Țării Românești, domnule consul, domnule preamilostiv și deosebit de vrednic de stimă!

Deoarece au fost comise cele mai îngrozitoare tâlhării și felurite acte de violență de către mai mulți fugari din Banat refugiați apoi în Marele Principat al Țării Românești spre cea mai mare pagubă a siguranței publice, fapte comise sub conducerea lui Ilia Manda zis și Pateșan, a lui Nicolcea Muntean, Pau, Iova și Mihai Dalea, trei frați, de asemenea a lui Iancu Musta, Ianăș Bulfan și Petru Ungurean, în tovărășia cărora s-a aflat de obicei, spre cea mai mare întristare, și un copil numit Constantin, având în jur de 14 ani, precum și de către alții al căror nume și prenume este necunoscut, iar uneori bandele de lotri de aici au obișnuit să se asocieze cu rândul pentru a săvârși, cu urmări dintre cele mai păgubitoare, cruzimi și fapte nelegiuite, dincolo de orice închipuire, jafuri, atacuri îndrăznețe și blocări de drumuri publice, acestea fiind nu numai spre prejudiciul poporului de rând contribuabil din Banat ci chiar și a unor ținuturi de dincolo de graniță (care se învecinează cu amintitul Banat), al comercianților și negustorilor, mai ales în timpul verii, fapte care i-au adus pe toți aceștia într-o stare extremă de suferință și chiar în pragul groazei – de

aceea, pentru a înlătura această cauză care afectează siguranța publică și îndeobște comerțul și negoțul, însăși Comandamentul Militar General al Banatului, dorind să găsească o soluție potrivită de refacere și restabilire a siguranței publice precum și de oprire a oricăror tâlhării nelegiuite, a cerut nu numai prin repetate și binevoitoare scrisori de recomandare, ba și prin intervenții personale, ca membri [din conducerea] onoratului comitat Timiș și chiar comisarul pentru siguranță publică să fie desemnați în acest scop spre a se adresa onoratei Agenții aulice imperial-regale cu cererea binevoitoare de prindere și trimitere până la granița Banatului, sub cea mai strictă pază, a mulțimii amintite de lotri, chiar dacă ar fi cumva nevoită să încalce preaînalta jurisdicție a prealuminatului Mare Principat al Țării Românești.

De aceea socotesc necesar să rog onorata Agenție imperial-regală cu supunerea și îndatorarea care se cuvin, ca – susținută de Principatul de aici – să obțină înainte de toate predarea amintitei căpetenii a bandei de lotri, anume a nelegiuitului, deosebit de periculosului și păgubitorului lotru numit Ilia Manda, care se află în prezent întemnițat la Ocnele Mari împreună cu doi tovarăși ai săi născuți în Banat și să-i trimită cât mai grabnic la frontiera Banatului, apoi să obțină ca a doua căpetenie, Nicolcea Muntean, născut în satul Valea Boului din onoratul comitat Caraș, care locuiește însă de o vreme în satul Negoiești și lucrează ca cioban, împreună cu șapte dintre cei care l-au urmat, la popa din Slăvitești și (după cum se spune) paște în satul Nistorești turmele aparținând rudelor preotului amintit împreună cu toți ai lui, mai apoi ca numitul Iova Dalea, născut în satul Lățunaș din onoratul comitat Timiș, complice al lui [Manda], care locuiește în satul Ciuperceni, mai apoi ca al treilea ortac al lor și al celorlalți tovarăși, Mihai Dalea, care se ascunde pe undeva printre ceilalți, apoi Petru Ungurean, născut în localitatea grănicerească Luncavița, care se află în prezent în satul Măricești împreună cu înrăitul și ticăloșitul copil Constantin, care locuiește în satul Răchiți în casa rudeniei sale și a căpeteniei Ilia Manda, precum și ceilalți complici și tovarăși care fac parte cu toții din această bandă, să fie prinși cât mai grabnic, chiar și mai târziu, dacă vor putea fi cumva găsiți de către conducătorii și dregătorii vrednici de stimă din județele unde se află și, cu trebuinciosul ajutor din partea acestui Principat, să fie aduși la granița Banatului, iar [Agenția consulară] să obțină printr-o intervenție cât mai eficientă, pe căile și în modul pe care le va socoti mai potrivite, ca [lotrii] să-mi fie încredințați mie, subsemnatului, cel însărcinat

și trimis de altfel în acest scop, pentru a-i duce în fața autorităților bănățene competente, de asemenea să binevoiască a-i scrie și a-i cere preastimatului comandant al cetății Orșova [Ada Kaleh – n.n.], Köse Mustafa, ca lucrul să fie întreprins mai grabnic prin extrădarea celor șase dintre cei mai mari răufăcători, care se află și locuiesc în cetatea Orșova, lotri născuți parte în satul bănățean Valea Boului, parte în satul numit Târnova, precum și a celor nouă soldați imperiali dezertori, care urmează, de asemenea, să fie reținuți și predați.

Rămân al onoratei Agenții aulice imperial-regale preasupus servitor,

București, la 17 aprilie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța publică al onoratului comitat Timiș

Pe verso: Onoratei Agenții aulice imperial-regale, domnului consul de la București în Marele Principat al Țării Românești, suplică având cuprinsul înfățișat în interior de petent.

Însemnare pe verso: Prezentată la 18 aprilie 1800. Această suplică precum și cea de mai târziu au fost rezolvate la 21 mai.

4 1800 iulie 5, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică al comitatului Timiș, către Agenția consulară austriacă de la București: roagă întreprinderea unor noi demersuri pe lângă Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești, în problema lotrilor din Banat reținuți sau care s-au stabilit în sate din județele Mehedinți, Gorj și Vâlcea, deoarece atât cheltuielile făcute în lunile martie și aprilie cu descoperirea locurilor de ședere ale lotrilor cât și cele cauzate de șederea la București au fost foarte mari.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 66; original.

Inclyta Caeseo-Regia et Aulica Agentia Magni Principatus Valachiae consul domine, domine gratiosissime et peculiariter colendissime!

Officiose constare debet Inclytae Agentiae, quod usque hodiernum datum quatuor iam menses et quinte dies praeterlapsi sint, à quo per Inclytam ac Supremam Armorum Praefecturam Banaticam tam periclitantibus publicis circumstantiis, quam benigno gratiosis dispositionibus regiis summe iam exposcentibus, ad gremium Magni Principatus huiusce Valachiae fine praemendorum vestigiorum atque latibulorum et procuranda incaptivatione cuiusdam perniciosae praedonum catervae à compluribus iam annis per integram aetatem in Provincia Banatica grassantis, in hieme vero in partibus huiusce Principatus latitantis, iam hactenus de dato 16-ae Aprilis et 24-ae Maii anni

currentis 1800 clara ac directa cum inviacione cunctorumque latibulorum sensibili demonstratione pe me, infrascriptum, in suo et condigno loco adamussim detectae, cum 15-im in publicis Provinciae Banaticae armigeris expeditus, inde à 14-a Aprilis usque hodiernam adeoque iam 80 dierum moram hic Bukurestini transigendo causae nostrae caeteroquin tam huius, quam et Banaticae Provinciae securitatem vel maxime interessantis finem praestolans, Aerarium nostrum Regium gravibus et hisce potissimum novercis circumstantiis bellicis fere importabilibus expensis ultra et citra mentem Supremae Armorum Praefecturae gravare debeam, siquidem in mense Martio et Aprili per sex septimanarum intervallum, donec vestigia deutralis praedonum catervae hincinde in Principatu huius Valachiae ex incognito cum praetextu larvato praemebantur habitationesque individualiter perquisitae dignoscebantur, cum 15 armigeris et 19 equis partim ad itinera, partim ad exploratores 600 iam Rhenenses floreni, hic vero Bukurestini per 80 dies cum 5 armigeris et 8 equis praeter salaria nostra, quae tanto tempore extra regnum nostrum commorantes ociando inutiliter trahimus 426 floreni 40 crucigeri iam effective consumpti et in aere parato erogati haberentur, qui proinde unacum procrastinatione et longinqua nostra absentia vel propterea etiam crisim et difficultatem tanto maiorem subituri sunt, quod nos, à quibus vi officii nostri salus publicae securitatis Banaticae vel maxime dependet, toto vernali ac aestivali tempore extra regnum ociantes Provinciam nostram Banaticam facinorositatibus cunctisque praedonum grassantibus periclitari permittamus.

Hinc dum ponderosa haec obiecta quoddam onus etiam responsionis post se traheret, me autem legitimare nequeuntem adeo culpae possent, ut ipse expensas ferre, ad ultimum vero officio et honore privatus, fors alias etiam ob longinquas et inutiles extra regnum moras animi anxietates supportare deberem, Inclytam Caeseo-Regiam et Aulicam Agentiam homagiali cum submissione et officiositate supplico, quatenus rem vel coram Trono Regio vel coram serenissimo principe Magni Principatus huiusce Valachiae (à cuius caeteroquin benigno gratiosissimis ordinibus et gratiis dependet) iterum resuscitare et tandem sua modalitate in finem necessarium ac proficuum efficaciter deducere dignaretur, perseverando Inclytae Caeseo-Regiae et Aulicae Agentiae servus humillimus,

Bukurestini, die 5-a Julii 1800

Georgius Tsászár m.ppr., Inclyti comitatus Temesiensis publicae securitatis commissarius

Pe verso: Ad Inclytam Caeseo-Regiam et

Aulicam Agentiam dominum, dominum Magni Principatus Valachiae consulem, humillima instantia.

Însemnare pe verso: Praesentirt den 5-ten Juli 1800

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală din Marele Principat al Țării Românești, domnule consul, domnule preamios și deosebit de vrednic de stimă!

Onorata Agenție va trebui să constate cu bunăvoință, că până în ziua de azi s-au scurs deja patru luni și cinci zile de când onoratul Comandament Militar General al Banatului, având în vedere atât situația publică pusă în pericol cât și dând curs cererilor din binevoitoarele ordine regale, m-a trimis pe teritoriul acestui Mare Principat al Țării Românești pentru a lua urma, a afla ascunzătorii și a realiza prinderea unei bande de lotri deosebit de periculoase care a bântuit vreme de mai mulți ani, în timpul verii, prin Banat, iar iarna se ascundea prin locuri diferite din acest Principat, subsemnatul trimițând încă la 16 aprilie și la 24 mai al anului curent 1800 o situațiune amănunțită și limpede a tuturor ascunzătorilor, așa cum am reușit să le aflu mai exact, indicând locurile respective cu precizie, după ce fusesem trimis cu 15 slujitori publici înarmați din Banat, iar de la 14 aprilie până în ziua de azi am petrecut aici, la București, deja 80 de zile atât pentru a ne îndeplini misiunea cât și pentru a asigura cu atât mai mult securitatea Banatului. Pentru a nu mai împovăra, dincolo de estimările avute în vedere de Comandamentul Militar General, Fiscul nostru Regal prin cheltuieli aproape de nesuportat în aceste vremuri de război grave și mai ales vitrege³⁸, având în vedere că în lunile martie și aprilie, timp de șase săptămâni, până când am dat de urma bandei de lotri în acest Principat al Țării Românești, fiind date la iveală ascunzătorii lotrilor, locurile lor de adăpostire fiind cercetate fiecare în parte de cei 15 slujitori înarmați cu cei 19 cai folosiți pentru drum sau de iscoade, s-au cheltuit 600 de florini renani³⁹, iar aici, la București, am cheltuit deja, mai degrabă fără de folos, timp de 80 de zile, suma de 426 de florini 40 de creițari bani-peșin, în monedă, pentru cei cinci slujitori înarmați și cei opt cai, asta în afară de salariile noastre primite pentru tot timpul

³⁸ Pe atunci Imperiul habsburgic era implicat în războiul cu Franța republicană, încheiat cu înfrângerea de la Marengo (14 iunie 1800).

³⁹ Florinul renan avea 60 de creițari, în vreme ce florinul unguresc avea 100 de creițari.

cât ne aflăm în afara țării. De aceea, prin întârzierea noastră aici și prin absența noastră îndelungată sunt de așteptat crize și dificultăți cu atât mai mari, cu cât noi, cei de care depinde cel mai mult menținerea siguranței publice în Banat datorită funcției noastre, aflându-ne tot timpul primăverii și verii în afara provinciei noastre, vom permite ca Banatul să fie expus nelegiuirilor tuturor lotrilor care bântuie pe acolo. Deoarece aceste motive întemeiate aduc după sine o grea răspundere, iar eu nu am cum să mă justific și pot fi învinovățit că am făcut aceste cheltuieli, fiind lipsit până la urmă de slujbă și de onoare și trebuind să suport, poate, neplăceri datorită șederii îndelungate și inutile în afara țării, mă rog prin urmare cu deosebită supunere și încredere, ca onorata Agenție aulică imperial-regală să readucă problema [lotrilor] fie în atenția tronului regal, fie în cea a prealuminatului principe al Marelui Principat al Țării Românești⁴⁰ (de a cărui ordine și bunăvoință depind de altfel lucrurile) și să întreprindă cu eficiență cele necesare și folositoare prin mijloacele sale.

Rămân al onoratei Agenții aulice imperial-regale preasupus servitor,

București, la 5 iulie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș

Pe verso: Preasupusă rugămintă către onorata Agenție aulică imperial-regală, către domnul consul din Marele Principat al Țării Românești.

Însemnare pe verso: Prezentată la 5 iulie 1800.

5 1800 iulie 28, *Büyükdere*. Baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal, internunțial imperial la Poartă, către Michael Merckelius, agentul consular imperial în Țara Românească: îi anunță sosirea la Istanbul a lui Gheorghe Császár, comisarul pentru siguranță publică a Banatului, ale cărui declarații au fost de cel mai mare folos pentru a se obține emiterea de către Poartă a unui firman adresat domnului Țării Românești, Alexandru Moruzi, în legătură cu predarea lotrilor bănățeni refugiați acolo; i-a acordat lui Császár un avans de 100 de piaștri pentru a se putea întreține în capitala otomană pe perioadă de timp mai îndelungată decât fusese estimat inițial, apoi i-a permis să se întoarcă la București cu plutonierul Békéssy, aflat în serviciul Agenției consulare de acolo.

Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, *Staatskanzlei Türkei II*, Karton 123: Berichte Mai-Oktober 1800, fl. 137 v – 138 r; copie. (se va cita în continuare HHStA, *Stk. T.*)

⁴⁰ Este vorba de Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești.

[...] Der mit letzter Post anhergekommene Sicherheits-Kommissair Csasar hat mir umständliche Nachricht von den Schwierigkeiten gegeben, welche die Auslieferung verschiedener namentlich bekannter Räuber, so sich nach vollbrachter That immer in die Wallachey zu flüchten pflegen, leidet. Ich begreife wahrlich nicht, wie der Herr Fürst bey einem Gegenstande, der die Ruhe und Sicherheit beyderseitiger Gränzen gleich nahe angehet, nicht mehr Bereitwilligkeit und Eifer bezeugen konnte, derley Bösewichter einfangen zu lassen und ihrer vaterländischen Behörde, den Traktaten gemäß, zur billigen Bestrafung zu übergeben. Ich habe mich daher bemüßiget gesehen, nachdrückliche Befehle diesfalls von der Pforte zu begehren, wobey die Anwesenheit und mündlichen Erklärungen des obgedachten Commissaires von sehr guten Nutzen waren, und würde nun vermuthlich heute schon selbe mitschicken können wenn die plötzliche Absetzung des Reis Effendi hierin nicht einige Verzögerung verursacht hätte. Um indessen Herrn Csasar nicht durch ein längeres Warten allhier, wo alles so theuer ist, in unnütze Ausgaben zu versetzen und die gute Gelegenheit der Rückreise des Bekessy ihn nicht verlieren zu machen, habe ich ihm, auf sein wiederholtes Verlangen, gestattet, mit obgedachten Wachmeister abzugehen und die betreffende Befehle der Pforte in Bukarest zu erwarten. Auch hat er von mir, auf die Vorstellung seiner Entblößung von dem nothwendigsten Gelde, wegen eines über die anfänglich bestimmte Zeit ohne seine Schuld verlängerten Aufenthaltes ausser Land, auf Quittung, einen Vorschuss von 100 Piastern erhalten, welche ich ihm als einem von Euer Hochwohlgebohren mir anempfohlenen Beamten nicht versagen zu sollen glaubte und daher meiner Privatrechnung zugute zu schreiben ersuche. [...]

Traducere:

[...] Comisarul de siguranță Császár, sosit aici cu ultimul curier de poștă, mi-a înfățișat pe larg dificultățile pe care le întâmpină extrădarea mai multor tâlhari al căror nume este cunoscut, persoane care obișnuiesc să se refugieze întotdeauna după comiterea faptelor pe teritoriul Țării Românești. Nu înțeleg însă defel faptul, că domnitorul Țării Românești nu a dat dovadă de mai multă solitudine și zel într-o problemă care privește în aceeași măsură liniștea și securitatea de ambele părți ale graniței, dând ordin ca astfel de răufăcători să fie prinși și – în conformitate cu tratatele [de pace de la Belgrad și Șiștov] – să fie predați autorităților din țara lor de origine în vederea cuvenitei pedepsiri.

De aceea m-am văzut nevoit să-i cer Porții ordine categorice în acest sens, situație în care prezența și explicațiile verbale ale comisarului amintit mai sus au fost de cel mai mare folos. Probabil că aș fi putut trimite încă acum aceste ordine, dacă demiterea subită a lui reis effendi [ministrul de externe – C.F.] nu ar fi dus la o anumită întârziere. Pentru a nu-i cauza însă domnului Császár cheltuieli inutile printr-o așteptare prelungită aici, unde totul este atât de scump, și pentru a nu-l face să piardă ocazia oferită de călătoria de întoarcere [la București] a lui Békéssy [plutonier aflat în serviciul Agenției consulare imperiale din Țara Românească – C. F.], i-am îngăduit, la cererea sa repetată, să plece împreună cu plutonierul amintit și să aștepte la București firmele respective ale Porții. De asemenea, după ce [Császár] mi-a adus la cunoștință că nu are bani suficienți ca urmare a șederii prelungite, anume fără vina sa, peste perioada de timp prevăzută inițial, i-am acordat – contra chitanță – un avans de 100 de piaștri, sumă pe care am socotit că nu i-o pot refuza unui funcționar recomandat de Domnia Voastră. De aceea, vă rog să treceți acești bani în contul cheltuielilor mele personale. [...]

6 1800 august 9, *Büyükdere*. Baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal, internunțul imperial la Poartă, către baronul Franz von Thugut, ministrul imperial de externe: îi aduce la cunoștință că a întreprins demersurile necesare la Poartă în vederea emiterii unui firman către Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești, pentru predarea loturilor din Banat refugiați pe teritoriul acestuia, la fel și a unui firman adresat lui Pasvanoglu Osman pașa al Vidinului, prin care să i se interzică luarea sub protecție a unor astfel de delincvenți. HHStA, *Stk. T.* II, Karton 123: Berichte Mai – Oktober 1800, f. 136; original.

P. S. 7-mum

Les deux expéditions ci-jointes des Agences contiennent, outre les affaires jouement courantes, les démarches que j'ai cru devoir faire à la Porte pour autoriser ou obliger le Prince de Valachie et les Paschas voisins à nous livrer les brigands qui se réfugient sur leur territoire. J'ai demandé entre autres un ferman adressé à Paswandoglou Osman Pascha pour le déterminer par des orders positifs du projet qu'on pourroit lui former de se rendre le protecteur de cette canaille. J'ai l'honneur d'être respectueusement, ut in litteris.

le Baron d'Herbert Rathkeal

Buyukdéré sur le Canal de la Mer Noire, le 9 aout 1800.

A S. E. Mr. le Baron de Thugut

Traducere:

P. S. 7

În afară de problemele zilnice curente din cele două rapoarte ale Agențiilor [consulare imperiale din Țara Românească și Moldova – C. F.] anexate prezentului raport, amintesc demersurile pe care am socotit necesar să le întreprind la Poartă, ca aceasta să-l autorizeze sau să-l oblige pe domnul Țării Românești și pașalele din vecinătate să ni-i predea pe tâlharii care se refugiază pe teritoriul lor. Am cerut, între altele, emiterea unui firman către Pasvanoglu Osman pașa [al Vidinului], pentru a-l determina pe acesta prin ordine clare să renunțe la o posibilă intenție de a lua sub protecția sa aceste canale.

Am onoarea să rămân cu tot respectul, la fel ca în scrisoare

Baronul de Herbert Rathkeal

Büyükdere, pe canalul Mării Negre, la 9 august 1800 .

Exceleței Sale, domnului baron von Thugut

7 1800 august 9, Istanbul [1800 începutul lui august/1215 H. mijlocul lunii rebi-ül-evvel]. Firman al sultanului Selim al III-lea adresat lui Alexandru Moruzi, domnitorul Țării Românești, prin care îi poruncește să le predea autorităților imperiale pe cei opt lotri din Banat refugiați pe teritoriul său.

HHStA, *Stk. T.* II, Karton 123: Berichte Mai – Oktober 1800, f. 161 – 162; traducere originală.

Uibersetzung eines großherrlichen an den Fürsten der Wallachey gerichteten Befehls wegen Auslieferung von 8 kaiserlichen Ueberläufern

Es heißt zu Anfang des 18-ten Artikels im Belgrader Traktate: „treulose, aufrührerische und übelgesinnte Unterthanen beyder Reiche sollen von keinen uns beyden aufgenommen, auch ihnen nicht der mindeste Schutz gestattet werden“, weiters im 8-ten Artikel des letzthin zu Sistow geschlossenen: „die Unterthanen der beyden kontrahierenden Mächte, welche entweder vor dem Kriege oder während desselben sich auf gegenseitigen Grund und Boden begaben, dessen Oberherrschaft unterworfen haben und freywillig dort aufhalten, können wieder von ihrem ursprünglichen Oberherrn zurückverlangt werden, sondern sollen diese fürhin, ebenso wie die Unterthanen derjenigen Macht zu der sie übergetreten sind, betrachtet und behandelt werden. Jene Individuen hingegen, welche unter beyden Landesherrn liegenden Güter inne haben, können ihren Wohnort nach Belieben, dies- oder jenseits,

je nachdem sie es ihrem Interesse angemessen finden, auswählen, ohne hierin falls von wem immer im geringsten gehindert werden zu dürfen, jedoch sind selbe gehalten sich einem einzigen Oberherrn, nach ihrer freyen Auswahl, zu unterwerfen, und müssen sie die Besitzungen, so sie andererseits haben, verkaufen.“

Deme zufolge hat nun der an meiner hohen Pforte residierende Internunzius des k.k. Hofes, Freyherr von Herbert Rathkeal (dessen Ende glücklich seyn möge) mittels einer offiziellen Note die Anzeige gemacht, daß ein sicherer Elia Lazaresko, Winkoresku Montovan, Bann Dara, Bova Dala, Michay Dala, Janko Musta, Janusch Bulkan, Petro Unguran, 8 k.k. Unterthanen und Ueberläufer, sich dermalen in der Wallachey aufhalten, und um Erlassung meines großherrlichen Befehls angesucht, damit diese zurückgegeben und in ihr Vaterland geschickt werden möchten. Da man hierauf die Anfrage an meinen hohen Divan gemacht hat, was hierin falls zu thun erforderlich wäre, und dieser sein Gutachten nach Erfordernis der Traktaten dermaßen gegeben, daß in Hisicht eben dieser Traktaten-Artikel jene Flüchtlinge, welche nach der Wallachey sich begeben und von denen es hinlänglich und sicher erprobt ist, daß sie wirklich kaiserliche Unterthanen sind und nicht vor oder während des letzten Krieges herübergekommen sondern wirklich erst nach dem Friedensschluß übergetreten sind, daß solche, sage ich, nicht aufgenommen werden, jene aber, welche während des Krieges auf großherrlichen Grund und Boden gekommen, wenn sie sich als dessen Unterthanen erklärt und ihren Wohnort daselbst freywillig aufgeschlagen haben, nicht mehr zurückgeliefert werden sollen, und in diesem Sinne mein großherrlicher Befehl ergehen möchte, mit dem Beysatze, daß der wahre Verlauf der Sache hierüber an meine hohe Pforte einberichtet zu werden habe, so wird dermalen mein hoher Befehl erlassen, daß ihr, eingangsgedachter Fürst, nach Erfordernis der Traktaten, auf besagte Weise handeln sollet.

Demnach werdet ihr also Eurer Sorgfalt angelegen lassen, damit die 8 angezeigten Ueberläufer, wenn es hinlänglich und sicher erwiesen seyn wird, daß sie wirklich in den kaiserlichen Staaten ansässige k.k. Unterthanen sind, welche erst nach dem Friedensschluß sich in die Wallachey geflüchtet haben und nicht von jener Kategorie, so während des Krieges hinübergetreten sind, auf keine Art aufgenommen werden, daß bey dieser Gelegenheit aber auch nicht gestattet werde jene zurückzugeben, so vor dem Kriege oder während desselben sich auf meinen großherrlichen Grund und Boden

begeben und sich freywillig dort aufhalten, übrigen aber Euch sorgfältig in Acht nehmen, solche, welche nach Schlusse des Friedens herübergekommen sind, bey euch zu enthalten oder ihnen sonstigen Unterschleif zu gestatten, und hierüber an meine hohe Pforte unverzüglich genauen und unzubezweifelnden Bericht einsenden. Weshalben gegenwärtiger [Befehl] erlasen worden ist, gegen Mitte Rebi-ul-ewwel 1215 (d.i. Anfangs August 1800).

Traducere:

Traducerea unui firman al sultanului către domnitorul Țării Românești cu privire la predarea a opt transfugi imperiali

La începutul articolului 18 al tratatului [de pace] de la Belgrad se scrie că ”supușii necredincioși, răzvrățiți și rău-intenționați din cele două țări să nu fie primiți de niciuna din ele și să nu li se acorde niciun fel de protecție”, iar mai apoi, în articolul 8 al tratatului [de pace încheiat] recent la Șiștov se prevede că ”supușii celor două puteri contractante, care s-au stabilit pe teritoriul celeilalte fie înainte de război [războiul austro-turc din 1788–1791 – C. F.], fie în timpul acestuia și s-au supus stăpânirii acelei puteri și se află acolo din propria lor voință, nu pot fi ceruți vreodată înapoi de stăpânul lor inițial, ci pe viitor aceștia trebuie socotiți și tratați ca niște supuși ai puterii pe teritoriul căreia au trecut. În schimb acele persoane, care dețin bunuri aflate sub stăpânirea celor doi suverani, pot să-și aleagă locul de ședere după dorința lor, de această parte sau de cealaltă, după cum vor socoti mai nimerit pentru interesele lor, fără a putea fi împiedicați în vreun fel de oricine, fiind însă obligați să se supună unui singur suveran, la libera lor alegere, și să-și vândă proprietățile pe care le dețin în cealaltă parte.”

Drept urmare, internunțiul Curții imperial-regale, care își are reședința la Înalta mea Poartă, baronul Herbert Rathkeal (al cărui sfârșit să fie fericit), mi-a făcut cunoscut printr-o notă oficială, că numiții Ilia Lăzărescu, Nicolcea Muntean, Pavel Dalea, Iovan Dalea, Mihai Dalea, Iancu Musta, Ianăș Bulfan [și] Petru Ungurean, opt supuși imperial-regali transfugi, se află în prezent în Țara Românească, și m-a rugat să dau o poruncă sultanală, ca aceștia să fie restituiți și trimiși în patria lor. La această rugămintă a fost întrebat înaltul meu Divan, anume ce trebuie să se facă în acest caz, iar acesta și-a exprimat opinia că, potrivit cu cerințele tratatelor de pace, articolele acestor tratate prevăd ca acei fugari care s-au dus în Țara Românească și în privința cărora este dovedit că sunt cu adevărat

supuși imperiali care n-au trecut acolo înainte sau în timpul ultimului război, ci au venit într-adevăr abia după încheierea păcii, unii ca aceștia, o spun, nu trebuie primiți [în Țara Românească], dar cei care au venit pe teritoriul sultanului în timpul războiului, dacă s-au declarat ca supuși ai acestuia și și-au stabilit domiciliul acolo de bună voie, să nu mai fie restituiți, iar ordinul meu sultanal să fie întocmit în acest sens, cu adaosul ca adevărata stare de lucruri în acest caz să-i fie raportată Înaltei mele Porți, așa că acum este emis înaltul meu ordin ca voi, domnitorul [Țării Românești] menționat mai la început să acționați în modul amintit, așa după cum o cer tratatele de pace.

De aceea vă veți îngriji ca acei opt transfugi amintiți să nu fie primiți în niciun caz dacă se va dovedi în mod suficient și cu certitudine că sunt cu adevărat supuși imperiali-regali care își au domiciliul în statele imperiale, dar care s-au refugiat în Țara Românească abia după încheierea păcii și nu sunt dintre cei care au trecut în timpul războiului. De asemenea, cu acest prilej nu veți îngădui nici restituirea acelor care au venit pe teritoriul meu sultanal înainte sau în timpul războiului și se află acolo de bună-voie. Pe de altă parte, veți avea cea mai mare grijă ca pe aceia, care au trecut [în Țara Românească] după încheierea păcii, să nu-i țineți la voi sau să le îngăduiți să se ascundă în vreun fel oarecare, urmând ca voi să trimiteți neîntârziat la Înalta mea Poartă un raport exact și liber de orice îndoială. De aceea s-a emis [ordinul] de față, spe mijlocul [lunii] rebi-ül-ewwel 1215 (adică la începutul lui august 1800).

8 1800 august 11, Timișoara. Comitatul Timiș către Comandamentul Militar General al Banatului: îl roagă să întreprindă măsurile necesare în vederea revenirii de la București a lui Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 101; original.

Inclytae Caesareo-Regie Supremae Armorum Praefecturae

NOTA

Gremialis persecutionalis commissarius noster Georgius Császár ante plures iam menses cum indulta domini commissarii regii et gremialis officii supremi comitis administratoris penes passuales, ut nobis refertur, Inclytae Supremae Armorum Praefecturae, in Valachiam, signanter regni huius metropolim Bukarestinum, discessit et in hodiernum usque reversus non est. Longior eiusdem

absentia defectum in procuranda publica securitate generat, eius enim est officii strictique obligationis, in ipso gremio malefactores persequi et evigilare, ne quorumvis malevolorum depraedationibus gremiales affligantur, casus autem depraedationum iam plures et recentissime quoque in gremio nostro intercesserunt.

Inclutam proinde Supremam Armorum Praefecturam officiose requirimus, ut relate ad praefati continui commissarii nostri instantaneam reinviationem quo ocyus necessaria disponere non gravetur.

E generali congregatione nostra de dato 11-a Augusti 1800 continua celebrata Temesvarini.

Universitas comitatus Temesiensis

Pe verso: Ab universitate comitatus Temesiensis Inclytae Caesareo-Regiae Supremae Armorum Praefecturae Banaticae Temesvarini. Ex officio.

Însemnare pe verso: Praesentirt den 27-ten Augusti 1800.

Traducere:

Către onoratul Comandament Militar General imperial-regal

NOTĂ

Comisarul nostru local de urmărire a [lotrilor], Gheorghe Császár, a plecat acum câteva luni – cu permisiunea domnului comisar regal și a oficiului administrativ al comitelui suprem⁴¹, având, așa cum am fost informați, pașaport din partea onoratului Comandament Militar General – în Țara Românească, în special la București, capitala acelei țări, dar până în ziua de azi încă nu s-a întors. Absența sa pe mai departe produce dificultăți la asigurarea securității publice, deoarece ține de obligațiile stricte ale serviciului său să-i urmărească pe răufăcătorii de pe teritoriul acestui [comitat] și să vegheze ca nu cumva vreunul dintre cei rău-intenționați să-i năpăstuiască prin jafuri pe oamenii din comitat, mai cu seamă că pe teritoriul nostru s-au produs de curând mai multe jafuri de acest fel.

De aceea rugăm onoratul Comandament Militar General în mod amical, să binevoiască a întreprinde cât mai grabnic cele necesare în vederea revenirii imediate a amintitului domn comisar perpetuu.

Din congregația generală continuă ținută la Timișoara în data de 11 august 1800.

⁴¹ Ca locțiitor al comitelui suprem de Timiș între 1798 și 1801 a funcționat Sigismund Lovasz de Urviniș; acesta a fost între 1804 și 1808 comite suprem de Timiș cu titlu deplin.

Universitatea comitatului Timiș

Pe verso: De la universitatea comitatului Timiș onoratului Comandament Militar General imperial-regal al Banatului. Din oficiu.

Însemnare pe verso: Prezentată la 27 august 1800.

9 1800 august 13, *Büyükdere*. Baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal, internunțul imperial la Poartă, către Michael Merkelius, agentul consular imperial în Țara Românească: îi trimite, în original și în traducere, firmanul sultanului Selim al III-lea referitor la predarea lotrilor din Banat refugiați în Țara Românească și îi cere să intervină pe lângă autorități pentru aplicarea cât mai strictă a acestuia.

HHStA, *Stk. T. II*, Karton 123: Berichte Mai-Oktober 1800, f. 159, copie.

[...] Ich übermache Euer Hochwohlgebohren bey dieser Gelegenheit, in Urschrift und Uebersetzung, eine durch den Gränzsicherheits-Commissaire Csasar bey mir angesuchten Ferman zur Auslieferung der mehrmalen sich in die Wallachey herüber flüchtenden Räuber, welchen Dieselben bey der Landesregierung bestens in Vollziehung zu bringen beflissen seyn wollen. Die anderen drey hier ebenfalls samt Uebersetzung anschließigen Fermene hingegen, so über eben solchen Gegenstand an die Paschen von Widdin, Orsowa und Belgrad gerichtet sind, belieben Dieselben durch gedachten Commissaire dem Banatischen General-Commando zum dienstlichen Gebrauche mit einem Schreiben zu überschicken. [...]

Traducere:

[...] Cu această ocazie îi trimit Domniei Voastre, în original și în traducere, un firman care mi-a fost solicitat de comisarul de siguranță al frontierei, domnul Császár, în legătură cu predarea tâlharilor care se refugiază de repetate ori în Țara Românească, document pe care Domnia Voastră vă veți strădui să fie pus în aplicare cât mai strict de către guvern. În schimb Domnia Voastră este rugată să trimită celelalte trei firmene – anexate de asemenea prezentei împreună cu traducerea lor – adresate în aceeași problemă pașalelor de la Vidin, Orșova [Ada Kaleh – C. F.] și Belgrad, prin amintitul domn comisar, însoțite de o adresă, Comandamentului General Bănățean spre a se folosi de acestea. [...]

10 1800 august 30, *Timișoara*. Comandamentul Militar General al Banatului către Agenția consulară austriacă de la București: o roagă să îi comunice lui Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș, ordinul de a reveni imediat în Banat, făcând cunoscută data plecării acestuia din București. ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 158; original.

An die k.k. Bukarester Konsular-Hof-Agentie
Nachdem der⁴² Temescher Komitat laut der gegen Rückschluß anverwahrten Nota seinen Sicherheits-Komissär Georg Császár zur Verfolgung der Räuber höchst benötigt, so wolle derselbe hievon verständiget und angewiesen werden, daß er sich unverzüglich hieher begeben und bei seinem vorgesetzten Komitat stelle.

Zugleich gibt man sich die Ehre um die gefällige Bekanntmachung des Tages, wann erwähnter Sicherheits-Komissär die Hieherreise angetreten habe, Eine k.k. Konsular-Hof-Agentie zu ersuchen.

Temeswar, am 30-ten August 1800
Soro m.pr.

Pe verso: Praesentirt den 15-ten 7-ber 1800 und Nachmittag um 4 Uhr wird Herr Sicherheits-Commissär Georg Császár die Abberufung in der Agentie-Kanzlei mitgetheilet. Merkelius ppr. Erledigt den 24. September 1800.

Traducere:

Către Agenția consulară aulică imperial-regală de la București

Deoarece potrivit notei anexate a comitatului Timiș, a cărei restituire se solicită, comitatul are cea mai mare nevoie de comisarul său de siguranță Gheorghe Császár în vederea urmăririi lotrilor, sunteți încunoștințați și rugați să-i transmiteți acestuia, să vină fără întârziere încoace și să se pună la dispoziția superiorilor săi din comitat.

În același timp avem onoarea să rugăm Agenția consulară aulică imperial-regală, să binevoiască a ne comunica ziua în care amintitul comisar de siguranță va porni la drum încoace. Timișoara, la 30 august 1800

Soro m.pr.⁴³

Pe verso: Prezentată la 15 septembrie 1800. După-amiază, la ora 4, în Cancelaria Agenției, i se va comunica domnului comisar de siguranță

Gheorghe Császár rechemarea sa. Merkelius ppr. Rezolvată la 24 septembrie 1800.

11 1800 septembrie 2, [*București*]. Porunca lui Alexandru Moruzi, domnul Țării Românești, adresată ispravnicilor din județele limitrofe cu Banatul, caimacamului Craiovei, Spătăriei și Agiei din București, prin care le cere să dispună urmărirea și prinderea unor lotri din Armeniș, Petroșnița, Zervești, Cornea și Târnova, care l-au atacat și jefuit de bani pe controlorul vamal de la Mehadia, refugiindu-se apoi în Țara Românească. ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 163; copie chirilică.

Dumnealor ispravnicilor ot sud ... sănătate. Vă facem în știre că cinstita Aghenție, după înștiințarea ce i-au venit de la Ghegeneral-Comando al Banatului, au făcut arătare Domnii Meale la zi întâiu a lunii aceștia, cum că în trecuta lună a lui avgust, la 18 sau la 6 după călindarul vechiu, zece tâlhari, trecând hotarul între satul Teregoava și Slatina din Banat, au jăfuit pă controlorul de la Meediia⁴⁴ și i-au luat florinți nemțești 12 162 și crăițari cincizeci și șase, bani împărătești în bancotidule, precum să arată într-această alăturată foae, ce-i ducea la Timișvar, și osebit alți 400 florinți iarăși nemțești a numitului controlor, din carii acești tâlhari s-ar fi colăcit unul, anume Vedriș ot Armeniși i Covaciu de la Pietroșnița i Moise Vlad de la Sârvești⁴⁵ și Prundea de la Corniia, cu alți liude șase de la Târnova întovărășindu-să, au săvârșit tâlhăria aceasta și ar fi trecut hotarul dincoace, în pământul țării. Pentru care, strașnic poruncindu-vă, numaidecât să dați în știre cu grabă la vătașii plaiurilor i vameși și căpitanii marginii după la hotară i la polcovnicii și zapcii(i) duprin plăși și satele județului de obște, cătră neguțatori i prăvăliiași, ca oarecumva să vor arăta la neguțatori i prăvăliiași sau veri la cine vreo bango-țidulă⁴⁶ cu numărul ce să arată într-această alăturată foae, numaidecât să poprească și îndată să facă cercetare aceluia ce au adus-o spre schimbare, de la cine i s-au dat, să i să ia urma, ca să se poată dovedi furii ce au făcut această pradă banilor împărătești. Pentru care aceasta, să puneți și Dumneavoastră și toți toată silința cu mijloace iscusite de a-i dovedi și de a să și prinde tâlharii, de vor fi aici în țară, negreșit. Și să avem răspunsu. 1800 sep(temvrie) 2.

Asemenea la domnul caimacam [al] Craiovii.

Asemenea și aici în București, la Spătărie și la Agie.

⁴² Astfel în text; corect: *das*.

⁴³ General-comandant al Banatului între 1785 și 1805 (până în 1788 ca interimar)

⁴⁴ Mehadia.

⁴⁵ Zervești.

⁴⁶ Bancnotă

12 1800 septembrie 17, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică al Banatului, îi prezintă Agenției consulare austriece de la București problemele legate de colaborarea cu autoritățile din Țara Românească în vederea prinderii lotrilor din Banat refugiați acolo, aceasta atât în situația în care va rămâne pe mai departe la București cât și dacă va trebui să se întoarcă la Timișoara.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 191; original.

Inclyta Caesareo-Regia et Aulica Agentia, domine Magni Principatus Valchiae consul, patrone gratiosissime et peculiariter colendissime!

Posteaquam serenissimus Princeps Valachiae ad supplicem instantiam Provinciae Banaticae benigno studio et amore vicinitatis nonnullos profugos milites caesareos, complurium perniciosorum malefactorum et praedonum desperatissimos complices in hocce Principatu Valachiae subinde latitantes suaque receptacula querentes iam intercepti et Inclytae Agentiae velut ad suas Banaticas iurisdictiones sub securo custodia transponendos etiam resignari benigno gratiose resolvisset et decrevisset, adhuc in eo humillimum meum recursum apud Inclytam Agentiam substernendum habeo, quatenus gratiosa cum sui interpositione serenissimo Principi regenti huiusce Valachiae proponendo sequentia adhuc pro infallibili utriusque tam Valachicae quam etiam Banaticae Provinciae securitate deservitura puncta instantionalia impetrare meque ab huiate longiori mora liberare ac pleno cum contentu quo ocius expedire gratiose dignaretur, et quidem:

1-mo Nikolcsa Salapp, János Bulisan, Zsurcs Unguran, Janko Fratucz, Kosztandin Czarán, iuvenis 14 annorum genuinus ductoris Illia Lazareszko affinis, Mihaj Dala, Jovan Dala, Marko Dala, Paun Keta, Mircsa Titirebuk, Vedres Armenisan, Kovacs Petrosnicsan, Mojsze Vlad, Prunde Kornya, Kosztandin Dondes cum uno ex possessione Klopota duobus vero ex possessione Ternava de nomine et cognomine ignotis militibus profugis caesareis in aestate in Banatu grassari, in hieme vero partim in Valachia, partim vero in Turcia latitari solentibus, ut tanto facilius et infallibilius intercepti valeant, et velut recte nunc in Banatu praedantes atque Cassam etiam caesaream in notabili summa expilantes, ex civitate tolli ac tandem conpesci possint, unum mandatum ad dominos suis titulis dignissimos districtuales, nempe in districtu Csernecziensi et Zsiulensi existentes officiales ita adequatur, ut in collimitaneis partibus

vigilantissimo oculo vigilari curent, ne praementionati malefactores iterum horsum transeant ac receptacula sibi in Valachia faciant, si vero casu quo transiverint, indispensabiliter intercipient et suae competentiae illico tradant, quin imo conterminae Banaticae Provinciae etiam assistentiam omni tempore integram pro persequendis supra-fatis malevolis necessariam praestare et cum cointelligentia vicinorum generalem persecutionem instituere velint. Concomitenter

2-do aliud mandatum à serenissimo principe cum proprio usuali sigillo solemnissimum ad manus meas pro omni casu, si vestigia praememoratorum malefactorum ad hanc provinciam persevero aut deduxero, pro mei non tantum apud titulos dominos districtibus praepositos officiales legitimationes, verum etiam acquiranda assistentia deserviturum, et ita

3-tio, ut Gyorgye Sztegaru, armiger cuius et malefactorum persecutor, cum mandato benigno gratioso Suae Serenitatis regentis quippe principis (ex quo idem in pristina nempe hoc vere instituta persecutione ipsissimorum superius factorum malefactorum receptacula, vias ac fautores indubie dignoscere debuerit et ideo facilius quam alter eosdem etiam interciperi possit) ad limites Valachiae pro direttore persecutionis quo ocius exmittatur et penes strictissimum serenissimi principis mandatum supramemoratos malefactores indispensabiliter interciperi, coram districtualibus personis examinari curare et ad limites Provinciae Banaticae educere teneatur. Denique

4-to 600-s Rhenenses florenos pro equis servilibus caesareis per fabrum ferrarium curialem Nalban Bassa dicti solitum, ablatos et furtive abalienatis in sortem praetii et expensarum obvientes tanto ab evidentiori undecunque nobis resarciri demisse petimus quanto certius sit, quod idem Nalban Bassa apud serenissimum principem absque cavente nec servitium acquirere et modo absque passualibus Spatariae nec discedere poterit. Perseverando Inclyte Caesareo-Regiae Aulicae Agentiae servus humillimus,

Bukurest, die 17-a 7-bris 1800

Georgius Tsászár m.ppr., Provinciae Banaticae securitatis commissarius

Pe verso: Ad Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam Magni Principatus Valachiae supplex libellus.

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală, domnule consul în Marele Principat al Țării Românești,

patron deosebit de binevoitor și cât se poate de vrednic de stimă!

După ce, în urma rugăminții adresate din Banat, prealuminatul principe al țării a dispus cu binevoitoare râvnă și dragoste de vecin prinderea mai multor soldați imperiali fugari, a unora dintre tovarășii cei mai josnici ai mai multor răufăcători și lotri care se ascuseseră aici, în Țara Românească, încercând să-și găsească adăpost, iar onorata Agenție a hotărât și decis cu bunăvoință, ca aceștia să fie trimiși sub pază sigură și dați pe mâna autorităților din Banat, doresc să înaintez onoratei Agenții rugămintea mea supusă ca, intervenind în mod amical pe lângă prealuminatul principedomnitor al Țării Românești, să-i propună ca atât spre folosul și siguranța deplină a Țării Românești cât și a Banatului, să pună în aplicare următoarele puncte precise, iar pe mine [Agenția] să binevoiască a mă elibera de obligația de a mai rămâne aici în continuare și să mă trimită preabinevoitor, cât mai curând și cu deplină mulțumire, acasă. Iar punctele sunt următoarele:

În primul rând: Nicolcea Șalap, Ianăș Bulișan, Giurgi Ungureanu, Iancu Frățuț, Constantin Țăran, un tânăr de 14 ani, rudenie adevărată a căpeteniei Ilia Lăzărescu, Mihai Dalea, Iovan Dalea, Marcu Dalea, Păun Cheța, Mircea Titirebuc, Vedreș Armenișan, Covaciu Petroșnicean, Moise Vlad, Prundea Cornean, Constantin Doandăș împreună cu un [lotru] din satul Clopodia și cu alți doi din satul Târnova, militari fugiți al căror nume și prenume este necunoscut, care bântuiesc cu toții pe timpul verii prin Banat, iar iarna obișnuiesc să se ascundă fie în Țara Românească, fie în Turcia, pot să fie prinși cu atât mai ușor și sigur, iar asta mai cu seamă acum când tocmai au prădat și jefuit în Banat o sumă importantă de bani din Casieria imperială. Ei pot fi scoși din ascunzișuri și apoi prinși, așa că domnitorul să trimită o poruncă domnilor săi de vază din fruntea județelor, anume celor din județele Cerneți⁴⁷ și Jiu⁴⁸, și dregătorilor de acolo, anume în așa fel, ca ei să vegheze cât se poate de atent asupra părților de la hotar, ca nu cumva amintiții răufăcători să poată trece din nou pe acolo și să-și găsească locuri de ședere în Țara Românească, iar în cazul în care ar trece, să-i prindă fără greș și să-i predea autorităților de acolo [din Banat]; în schimb autoritățile vecine din Banat să fie datoare să le dea oricând ajutor deplin și necesar la urmărirea susamintiților răufăcători și să organizeze în colaborare cu vecinii potera generală. Totodată,

În al doilea rând, să mi se dea la mână de prealuminatul principe, o altă poruncă, întărită cu pecetea sa proprie, pentru cazul că voi continua să-i urmăresc în această țară pe răufăcătorii amintiți mai sus, iar asta nu atât pentru a mă legitima în fața domnilor dregători aflați în fruntea județelor, cât mai ales pentru a-mi fi de folos la procurarea de ajutor. De asemenea,

În al treilea rând, ca stegarul Gheorghe, slujitor înarmat de curte și urmăritor al răufăcătorilor, să fie trimis cât mai degrabă la hotarele Țării Românești în calitate de conducător al poterei, cu o binevoitoare poruncă a Luminăției Sale principedomnitor (deoarece la potera organizată anterior, în cursul primăverii, acest Gheorghe a descoperit fără greș adăposturile drumurile și pe susținătorii acelorași răufăcători amintiți mai sus, putându-i prinde, prin urmare, mult mai ușor decât oricare altul) și – potrivit cu porunca aspră a Luminăției Sale princiare – să-i prindă fără dificultate pe răufăcătorii amintiți mai sus, să fie dator să-i cerceteze în fața persoanelor din conducerea județului și să-i ducă apoi la hotarul cu Banatul. Apoi,

În al patrulea rând, mă rog cu toată supușenia, ca acei 600 de florini renani, care au fost aduși și înstrăinați pe ascuns în contul cailor imperiali de serviciu de meșterul fierar Nalban pașa ca preț și cheltuieli aferente, să ne fie cu atât mai mult decontați, cu cât acel Nalban pașa n-ar fi putut să dobândească slujba fără chezașia prealuminatului principe și nici nu ar fi putut pleca fără pașaportul dat de Spătărie.

Rămân al Onoratei Agenții aulice imperial-regale preasupus servitor,

București, la 17 septembrie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța al Banatului

Pe verso: Suplică adresată onoratei Agenții aulice imperial-regale din Marele Principat al Țării Românești.

13 1800 septembrie 18, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică al comitatului Timiș, către Agenția consulară austriacă de la București: prezintă rezultatele activității pe care a desfășurat-o în Țara Românească, inclusiv călătoria pe care a efectuat-o la Istanbul în vederea urmăririi, prinderii și extrădării lotrilor din Banat refugiați dincolo de hotare, și solicită eliberarea unui atestat referitor la acțiunile sale, prin care să se justifice în fața Comandamentului Militar General al Banatului.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 193; original.

⁴⁷ Mehedinți.

⁴⁸ Gorj.

Inclyta Caeseo-Regia et Aulica Agentia, domine Magni Principatus Valachiae consul et patrone mihi gratiosissime!

Ex actis officiosis per me, subscriptum, statim cum adventu meo Inclytae Agentiae praesentatis haud obscure patebitur, quod ego die 16-a Aprilis anni currentis Bukurestinum comparens eventum causae nostrae intuitu praedonum Illia Lazareszko, Nikolcsa Salap, Janos Bulifan, Zsurcs Unguran, Zsvoin Klopotyán, Janko Fratucz, Kosztandin Lazareszko, iuvenis 14 annorum et affinis Illiae Lazareszko, Mihaj Dala, Jovan Dala, Marko Dala, Pau Keta, Mircsa Titirebuk, Gyeorgye Dondes, Kosztandin Dondes, Kuria Gremencs, Vedres Armenisan, Kovacs Petrosnicsan, Mojsze Vlad, Prunde vel Petru Kornya, Pau Ruzsan, Nikola Zsurzseshko et Petru Fiat vocatorum, inde ab octo iam annis in Provincia Banatica in tribus catervis dire grassari solentium et singula hieme in Valachia sua receptacula seu asilla⁴⁹ habentium, penes genuinam cuiuslibet superius attackti praedonis designationem ubicationis, incaptivationem urgentissimam quinque integris mensibus praestolari debuerim, quin imo pluribus ex causis finem protrahentibus plane etiam Constantinopolim iussu et svasu Inclytae Agentiae pro mandato compulsorio ad accelerationem finis deserviente plane cum periculo vitae transiverim, per quod hic aliud id adminus opitulatum fuit, quod serenissimus princeps regnans Valachiae Departamento Criminali strictissime imposuerit, quatenus omnes captivos ad instantiam nostram incarceratos absque mora examinetur actaque ipsi pro revisione ac finali decisione resigetur, quo obstante siquidem nonnulli, signanter autem Pau Ruzsan, Gyeorgye Dondes, Kuria Gremencs et Gyeorgye Temus vocati, praedonum complices, semet ex Valachia oriundos et Principatus Valachiae contribuentes subditos praetendissent, Sua Serenitas princeps Valachiae hos in gremio suos puniendos et in limitibus Banaticae Provinciae cum damnificatis confrontandos, Illiam vero Lazareszko, Nikolam Zsurzseshko, Petrum Fiat et Lazar Matzuleszko vocatos malefactores, velut ex vicino regno Hungariae oriundos, ad suas iurisdictiones fine recipiendae poenae transponendos gratiose benigne disposuit, prouti et illos, qui ex superius attackta specificatione hactenus in libertate adhuc constituti, hodie etiam in Banatu praedantur, quamprimum ad limites Valachiae intraverint, infallibiliter intercipiendos inque limitibus iustificandos decrevit et demandavit, quin

⁴⁹ Astfel în text.

imo id quoque scriptis ordinibus singulis circa collimitaneas partes Valachiae dominis officialibus id quoque benigne praecepit, ut singulis occasionibus, dum per nos requisiti fuerint, adaequatam generalem cunctorum praedonum ad limites Valachia tendentium persecutionem instituere, vestigiis eorundem insistere debitamque in singulo persecutionis casu assistentiam à modo in posterum absque mora et exceptionibus praestare teneantur, verbo quidquid ac bonam harmoniam et communem publici securitatem deservit studium et auxilium suum ex parte Principatus Valachiae obtulitur et effectuationem effectuatorum collimitaneis officialibus imposuitur.

Hinc cum caeteroquin indefessa Inclytae Agentiae cooperatione et gratiosa interpositione, cum personali ad Suam Serenitatem regentem quippe principem accessu haec impetrari et primum post quinque mensium nonnisi effluxum in realem effectum deduci potuerint, Inclytam Caeseo-Regiam et Aulicam Agentiam vel eo pro extradandis mihi super his superius attacktis omnibus motivis in verissimum iam effectum deductis litteris attestatorio-testimonialibus coram Suprema Armorum Praefecturam Banaticam et singula superioritate mea producendis proque legitimatione ac uno incremento etiam fortunae et honoris nostri deservendis homagiali cum submissione requirendam et exorandam habeo, quod ipse etiam excellentissimus dominus Sacrae Caeseo-Regiae et Apostolicae Maiestatis internuncius ac legatus è liberis baronibus de Herbert praesentiam meam non tantum necessariam fuisse declaraverit, sed posteaquam gratiosa sui interpositione à Porta Ottomannica pro securisandis limitibus Banaticis ad duces et dominantes collimitaneos sonantia quatuor plane ferman impetrasset, longiorem etiam moram donec finalis à Principe resolutio non emanatura fuit gerendam gratiose demandaverit.

Perseverando Inclyte Aulicae Agentiae servus humillimus,

Bukurest, die 18-a 7-bris 1800

Georgius Tsászár m. ppr., securitatis commissarius

Pe verso: Ad Inclytam Caeseo-Regiam et Aulicam ac Magni Principatus Valachiae Consulatam humillima instantia.

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală, domnule consul din Marele Principat al Țării Românești și patron mie preabinevoitor!

Din actele cuvenite, pe care eu, subsemnatul, le-am înfățișat onoratei Agenții odată cu venirea mea, reiese cât se poate de limpede că m-am prezentat la București la 16 aprilie din anul curent. Venirea noastră s-a datorat lotrilor numiți Ilia Lăzărescu, Nicolcea Șalap, Ianăș Bulifan, Giurgi Ungurean, Jivoin Clopotean, Iancu Frățuț, Constantin Lăzărescu, tânărul de 14 ani, rudenie al lui Ilia Lăzărescu, Mihai Dalea, Iovan Dalea, Marcu Dalea, Pau Cheța, Mircea Titirebuc, Gheorghe Doandeu, Constantin Doandeu, Curia Gremeneci, Vedreș Armenișan, Covaciu Petroșnicean, Moise Vlad, Prundea alias Petru Cornean, Pau Rujan, Nicola Jurjescu și Petru Fiat. Aceștia, reuniți în trei bande, obișnuiesc deja de opt ani să bântuie prin Banat, avându-și în timpul iernii sălașele sau locul de azil în Țara Românească. Pentru a afla locurile reale de sedere ale lotrilor amintiți mai sus spre a putea fi prinși, a trebuit să mă străduiesc vreme de cinci luni întregi. De asemenea, din mai multe motive legate de grăbirea acțiunii, precum și la sfatul și indemnul onoratei Agenții, m-am dus chiar – punându-mi viața în pericol – de-a dreptul la Constantinopol, pentru a obține un ordin imperativ care să accelereze treaba. Datorită acestuia s-a obținut măcar, ca prealuminatul principe-domnitor Țării Românești să poruncească deosebit de ferm Departamentului Criminalices⁵⁰, ca toți [lotrii] prinși și întemnițați la cererea noastră să fie audiați fără întârziere, iar documentele să-i fie comunicate spre examinare și hotărâre finală, având în vedere faptul că mai mulți [dintre lotri], anume Pau Rujan, Gheorghe Doandeu, Curea Gremenecea și Gheorghe Timuș, complici ai lotrilor, pretind că sunt născuți în Țara Românească, fiind supuși plătitori de dare ai principatului Țării Românești, așa că Luminăția Sa principele Țării Românești a hotărât ca aceștia să fie pedepsiți de autorităților lor [de județ], urmând ca acești condamnați să fie confrunțați la hotarul cu Banatul. În schimb principele a poruncit cu bunăvoință, ca răufăcătorii numiți Ilia Lăzărescu, Nicola Jurjescu, Petru Fiat și Lazăr Mățulescu, ca unii ce sunt născuți în regatul vecin al Ungariei, să fie predați în vederea pedepsirii autorităților de acolo, la fel ca și aceia care, potrivit cu lista amintită mai sus, se află încă în libertate, și care urmează să fie predați în Banat îndată ce vor fi prinși după trecerea hotarului în Țara Românească. Prin urmare, [principele] a ordonat și a cerut ca frontiera de acolo să fie supravegheată, iar prin ordine scrise le-a poruncit tuturor dregătorilor aflați în zona de hotar a Țării Românești ca, oricând li se va

cere din partea noastră, ei au datoria să organizeze putere generale pentru urmărirea tuturor lotrilor care se îndreaptă spre frontierele Țării Românești, să le ia urma și de acum înainte să ne dea ajutorul necesar, fără întârziere și fără excepție, la orice urmărire, anume în așa fel, ca toți să contribuie la slujirea siguranței publice, cu ajutorul dat prin fapte din partea Țării Românești, atitudine care le-a fost impusă dregătorilor de la hotare. De altfel prin conlucrarea neabătută și intervenția binevoitoare a onoratei Agenții și, de bună seamă, prin accesarea personală a [domnului consul] la Luminăția Sa principele-domnitor, toate acestea pot fi duse la bun sfârșit după ce s-au scurs deja cinci luni. De aceea cer cu deosebită supunere și rog onorata Agenție aulică imperial-regală ca, din motivele expuse mai sus, să-mi elibereze ca urmare a rezultatelor concrete, un document de atestare și de mărturie pe care să-l prezint Comandamentului Militar General al Banatului pentru a-mi justifica activitatea și, odată cu aceasta, pentru a-mi servi chiar la sporirea bunăstării și onoarei, mai ales că preînălțatul domn liber-baron von Herbert, internunțiu și trimisul Sacrei Maiestăți Imperial-Regale și Apostolice, a declarat că prezența mea [la Constantinopol] n-ar fi fost atât de necesară, numai că, mai apoi, prin intervenția sa binevoitoare, Poarta Otomană a trimis de-a dreptul patru firme conducătorilor și dregătorilor de la hotar în legătură cu securizarea frontierei cu Banatul, dar apoi a mai trecut destul timp până când să fie dată porunca finală de către principele [Țării Românești], a cărei emanare a fost solicitată cu amabilitate.

Rămân al onoratei Agenții aulice preasupus servitor,

București, la 18 septembrie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar de securitate

Pe verso: Preasupusă rugămintă adresată onoratei Agenții aulice imperial-regale și Consulatului din Marele Principat al Țării Românești.

14 1800 septembrie 22, București. Atestat eliberat de Agenția consulară austriacă de la București lui Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică din Banat, cu privire la activitatea pe care a desfășurat-o în Țara Românească în vederea extrădării lotrilor bănățeni arestați sau refugiați acolo.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 198; concept.

Auf geziemendes Ansuchen des Herrn Georg Császár, Banatischen Sicherheits-Commissair, wird

⁵⁰ Departamentul Justiției.

anmit die Zeugenschaft ertheilet, daß derselbe den 16-ten April d.J. hier in Bukarest eingelanget und sogleich seine Vorstellung vermöge voraus anhero gelangter Anempfehlung des hohen k.k. Banater General-Commando in Betreff einiger in der Wallachey befindlichen Räuber zur Bewürkung ihrer Auslieferung dieser Stelle vorlegte. Da aber eben damals die Osterfeiern hierlandes bereits eingetreten waren und das Verlangen erst den 13-ten Mai dem Herrn Fürsten schriftlich unterlegt werden konnte, worauf bis zum 20-ten besagten Monats keine Antwort erfolgte, so verfügte sich der k.k. Hof-Consular-Agent selbst zu dem Herrn Fürsten und nach vielen gehaltenen Debatten, mittelst welchen es nur dahin gebracht werden konnte, daß die angezeigten Bösewichter zu einer zweiten Abhörung anhero gebracht werden, der Befehl erwirkt wurde, waren die Aussichten immer sehr dunkel. Von einer Auslieferung dieser anverlangten Übelthäter, welches dem Allerhöchsten Hof unterm 21-ten Mai un der hohen k.k. Gesandtschaft unter dem 11-ten Juli zur ferneren Unterstützung gehorsamst unterlegt wurde, weil bis dahin nur der Illia Manda alias Lezeresku aus der Velokna anhero gebracht war, da noch sobald keine günstige Aussichten zur Beendigung dieses Gegenstandes waren, so war es allerdings zuträglich in dieser Zwischenzeit nach eigenem Ermessen des Herrn Sicherheits-Commissairs bei einer sehr vortheilhaften Gelegenheit eine Reise bis nach Constantinopel zu machen, um die obwaltenden Umstände mündlich Sr Exzellenz dem k.k. Herrn Internuntius Baron von Herbert Rathkeal zum Vortheil in die Zukunft umständlich zu unterlegen, welches Benehmen auch der Herr Internuntius sehr vortheilhaft gefunden hat, weswegen auch 4 Pforten-Fermane erwirkt worden sind.

Durch unaufhörliches Zudringen ist es endlich dieser Stelle gelungen, den 16-ten September eine Conferenz von 3 Stunden bey dem Herrn Fürsten selbst, in Gegenwart des k.k. Agenten und Herrn Császár, hierüber zu halten, wobey auch der Pforten-Ferman für den hiesigen Herrn Fürsten demselben überreicht wurde, und nach unendlichen Widersprüchen wurden die Räuber Illia Lezeresku, Nikola Zsurzsescu, Petru Fiat als Relegierte von hier nach Ober-Tömös zur Übergabe nach Siebenbürgen abzuschicken bestimmt, wohin dieselbe den 21-ten dieses von hier abgeführt worden sind.

Daß der Herr Georg Császár, Banatischer Sicherheits-Commissair, mit allen Eifer und kostspieligen Aufenthalt und Reisen für die Zukunft mit dem besten Vortheil sich verwendet

hat und jederzeit bey dem Criminal-Departement in Gegenwart des Herrn Agentie-Secretairs als auch selbst bei dem Herrn Fürsten mit aller Standhaftigkeit benommen hat, wobey auch ihm die Zusicherung zuletzt von dem Herrn Fürsten selbst gegeben wurde, bei jedesmaliger Anzeige und auf sein Verlangen von Seiten des Landes alle Hülfe bei einem zukünftigen Überlauf derley Räuber geleistet werden sollte.

Ferner sind von der Hutweyde denen Sicherheitswächtern 2 Dienstpferde durch einen k.k. Deserteur, Nikolaj Katanits, diebisch entwendet und in die Turkey verschaffet worden, wodurch derselbe entdeckt, eingebracht und auch dieser Stelle als ein Militair-Deserteur übergeben worden, von welchen aber kein Regress und Ersatz erholet werden kann. Welches hiemit ämtlich bestätigt wird.

Bukarest, den 22. September 1800

Traducere:

La respectuoasa cerere a domnului Gheorghe Császár, comisar pentru siguranță al Banatului, atestăm prin prezenta, că numitul a sosit aici, la București, la 16 aprilie a.c. și a prezentat imediat acestei autorități planul său – potrivit cu recomandarea primită aici anterior de la Comandamentul General imperial-regal al Banatului – referitor la obținerea extradării unor lotri care se află în Țara Românească. Deoarece tocmai atunci începuseră aici sărbătorile de Paști, iar cererea scrisă i-a putut fi înaintată domnului principe de abia la 13 mai, neprimindu-se răspuns la aceasta până la 20 ale lunii respective, domnul agent consular aulic imperial-regal⁵¹ s-a prezentat personal la principe⁵² și, după multe discuții, s-a putut obține ordinul ca amintiții răufăcători să fie aduși aici pentru o a doua audiere, așa că perspectivele au devenit mai sumbre. Deoarece nu se întrezăreau prea curând șanse privind extradarea răufăcătorilor solicitați – lucru care a fost adus cu supunere la cunoștința Preaînaltei Curți [Imperiale] la 21 mai, precum și a înaltei Ambasade imperial-regale la 11 iulie, solicitându-se sprijin, și deoarece până atunci nu fusese adus aici de la Ocnele Mari decât Illia Manda alias Lăzărescu, s-a socotit oportun ca, potrivit cu opinia expusă de domnul comisar pentru siguranță, să fie întreprinsă între timp, deoarece se ivise o ocazie potrivită, o călătorie la Constantinopol, pentru a-i înfățișa verbal într-un mod amănunțit Excelenței Sale domnului internunțiu imperial-regal baronul

⁵¹ Merkelius.

⁵² Alexandru Moruzi.

von Herbert Rathkeal perspectivele de viitor, atitudine pe care domnul internunțiu a socotit-o foarte potrivită după ce a obținut emiterea de către Poartă a patru firme.

Prin presiuni neconținute, această instituție [Agenția consulară] a reușit să obțină până la urmă, la 16 septembrie, o discuție de trei ore pe această temă chiar cu domnul principe, în prezența domnului agent imperial-regal și a domnului Császár. Cu acest prilej acestuia i-a fost prezentat firmanul Porții adresat principelui, iar după dispute interminabile s-a stabilit ca lotrii Ilia Lăzărescu, Nicola Jurjescu și Petru Fiat să fie trimiși de aici la Timișul de Sus în vederea predării în Transilvania. De altfel aceștia au plecat într-acolo, sub escortă, la 21 ale acestei luni.

Faptul că domnul Gheorghe Császár, comisar pentru siguranță al Banatului a depus toată râvna, luând asupra-și șederea costisitoare și călătoria făcută cu cele mai bune rezultate pentru viitor, și că s-a comportat cu toată fermitatea atât la Departamentul Criminalicesc, în prezența domnului secretar al Agenției⁵³, cât și în fața domnului principe, ocazie în care chiar domnul principe i-a dat până la urmă asigurarea că, oricând îl va sesiza și oricând va cere, va primi din partea țării tot ajutorul în cazul în care astfel de lotri ar trece hotarul încoace – toate acestea sunt confirmate prin prezenta în mod oficial.

De asemenea, paznicilor de siguranță le-au fost furați de pe pășune doi cai de serviciu de către Nicolae Cătănici, un dezertor imperial-regal. Caii au fost duși în Turcia, dar în acest fel a fost descoperit și militarul dezertor, care a fost adus încoace și predat acestei instituții [Agenția consulară], numai că de la acesta nu se mai poate recupera nimic.

Prin prezenta, toate acestea sunt confirmate în mod oficial.

București, la 22 septembrie 1800

15 1800 septembrie 23, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică al comitatului Timiș, către Agenția consulară de la București și agentul consular Michael Merkelius: roagă să i se elibereze un atestat în care să-i fie evidențiată contribuția la reușita acțiunii de extradare a lotrilor din Banat refugiați în Țara Românească.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 200; original.

Inclyta Caesareo-Regia et Aulica Agentia, illustrissime ac magnifice domine Principatus Valachiae

consul et patrone gratiosissime peculiariterque colendissime!

Siquidem penes gratiosas Inclytae Supremae Armorum Praefecturae Banaticae officiosas ac una recommendationales litteras per Provinciam Banaticam Inclytum quippe comitatum Temesiensem pro procuranda cum gratiosa Inclytae Agentiae sui interpositione nonnullorum praedonum à longiori iam tempore in Banatu grassari solentium et in Valachia latitantium incaptivatione ac evectione expeditus, inde à 16-ta Aprilis 1800 Bukurestinum comparens, illico officiosis Inclytae Supremae Armorum Praefecturae litteris in comitiva Inclytae Agentiae conformiter negotium aut instantiam Provinciae Banaticae coram ipso trono principis Valachiae promovendo partim ob ingressum festorum Pascaliū, partim ob statutum valetudinarium serenissimi principis et partim ob diversissimis contrarias circumstantias in realem cursum ponere et benigno gratiosam serenissimi regentis principis resolutionem longiori tempore expectam, quin imo pro acceleratione negotii ad Suam Excellentiam Sacro Caesareo-Regiae et Apostolicae Maiestatis internuntium et legatum liberum baronem à Herbert plane etiam Constantinopolim excurrere recursumque facere coactus fuerim, et hac fidelia post indefessam Inclytae Agentiae assistentiam ac personalem etiam sui interpositionem cum desiderata eaque favorabili serenissimi principis expeditus iam fui.

Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam homagiali cum submissione exorandam habeo, quatenus super dexteritate mea et effectu instantiae meae intuitu detectae praedonum ubicationis repetitis vicibus porrecta, condignas attestatorio-testimoniales litteras mihi gratiose extradare dignaretur.

Perseverando Inclytae Agentiae humillimus servus,

Bukurestini, die 23-a 7-bris 1800

Georgius Tsászár m.ppr., Inclyti comitatus Temesiensis publicae securitatis commissarius Pe verso: Ad Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam, illustrissimum ac magnificum dominum Principatus Valachiae consulem Michaellem Merkelium humillima instantia.

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală, preavestite și mărite domnule consul în principatul Țării Românești, patron preabinevoitor și deosebit de vrednic de cinste!

Având în vedere că am fost trimis cu onorata scrisoare oficială a onoratului Comandament

⁵³ Andreas Gaudi.

Militar General al Banatului și cu scrisoarea de recomandare a onoratului comitat Timiș din Banat pentru a mă ocupa, cu binevoitorul sprijin al onoratei Agenții, de prinderea și extrădarea mai multor lotri care obișnuiesc să bântuie de mai multă vreme prin Banat ascunzându-se apoi în Țara Românească, m-am prezentat la București la 16 aprilie 1800 pentru a supune chiar în fața tronului prealuminatului principe al Țării Românești – conform cu scrisoarea oficială a Comandamentului Militar General transmisă onoratei Agenții – problema sau rugămintea adresată din Banat, dar n-am putut pune lucrurile în mișcare fie datorită începutului sărbătorilor de Paști, fie din cauza stării de sănătate a prealuminatului principe sau a diferitor altor împrejurări potrivnice. Neputând să aștept mai multă vreme hotărârea binevoitoare a prealuminatului principedomnitor, dar și pentru a grăbi treaba, am fost nevoit să mă duc de-a dreptul la Constantinopol și să apelez la Excelența Sa domnul liber-baron von Herbert, internunțitul și trimisul Sacrei Maiestăți Imperial-Regale și Apostolice, iar după aceea, cu sprijinul neclintit al onoratei Agenții și chiar prin intervenția sa proprie [a agentului consular Merkelius] am reușit să obțin dorita hotărâre favorabilă a prealuminatului principe. De aceea rog cu profundă supunere onorata Agenție aulică imperial-regală ca, ținând seama de iscusința mea și de rezultatul demerurilor mele manifestate de repetate ori în legătură cu aflarea locului de ședere al lotrilor în [Țara Românească], să binevoiască a-mi elibera o scrisoare de atestare și de mărturie.

Rămân al onoratei Agenții preasupus servitor,
București, la 23 septembrie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța publică a onoratului comitat Timiș Pe verso: Preasupusă rugămintea adresată Agenției aulice imperial-regale, preavestitului și măritului domn Michael Merkelius, consul în principatul Țării Românești.

16 1800 septembrie 24, București. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș, către Agenția consulară austriacă de la București: o roagă să îi solicite domnitorului Alexandru Moruzi trimitearea stegarului Gheorghită Cristodor, care descoperise în cursul verii locurile din Țara Românească în care se ascundeau lotrii din Banat, pentru a-i urmări și prinde pe aceștia; o roagă să intervină pe lângă domnitor, ca trei dintre complicii lotrilor bănățeni, care fuseseră deja condamnați, să fie întemnițați abia după cercetarea documentelor trimise din Banat cu privire la faptele comise de aceștia la hotarul cu Țara Românească. ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 202; original.

Inclyta Caesareo-Regia et Aulica Agentia, illustrissime ac magnifice domine Principatus Valachiae consul et patrone gratiosissime peculiariterque colendissime!

Quandoquidem ex actis officiosis pe me, subscriptum, Inclytae Agentiae iam hactenus praesentatis luculenter pateret, quod Nikolcsa Salap, Janos Bulifan, Zsurcs Unguran, Zsivoin Klopotyán, Janko Fratucz, Mihaj Dala, Jovan Dala, Marko Dala, Paun Ketta, Mircsa Titirebuk, Kosztandin Dondes, Vedres Armenisan, Kovacs Petrosnicsan, Mojsze Vlad, Prunde vel Petru Kornya et Kosztandin Czarán, iuvenis 14 annorum et affinis incaptivati praedonum ductoris Illia Lazareszko, nuncupati praedones actu in Banatu grassantes, communiter autem ab octo iam annis partim in Principatu Valachiae, partim vero Orsovae apud passam Josza Musztafa inque aliis proprinquioribus Turciae limitibus de hieme latitantes intercipiendi adhuc veniunt, hinc homagiali cum submissione ac debita cum officiositate Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam exorandam habeo, quatenus ex eo potissimum motivo armigerum et vexilliferum huius principatus Gyeorgicza Sztegaru Krisztodor vocatum pro prosequendis superius fatis perniciosissimis praedonibus constituendum et exmittendum à serenissimo principe Valachiae cum sui interpositione expetere dignaretur, quod idem Gyeorgicza Sztegaru hac etiam aestate dum nonnullos praedonum complices penes benigno gratiosos Suae Serenitatis ordines ad instantiam nostram intercipere debuisset ac effective etiam interceptisset, vestigia quoque et cuncta latibula praementionatorum malevolorum circa limites Valachiae iam repererit et sibi optime nota effecerit, sicque se multo aptiorem quam alter quicumque talium vestigiorum ignarus exhibere praedonesque facillime intercipere ac eorundem persecutionem instituere possit. Denique officiose requirendam adhuc super eo etiam habeo Inclytam Agentiam, quatenus Pau Ruzsan, Gyeorgye Dondes et Kuria Gremencsa vocatos captivos, quos nempe Sua Serenitas velut praetensive suos iurisdictionatos iam sufficienter punitos declaravit, indubie multorum adhuc praedociniorum recentes complices per serenissimum principem Valachiae consueque etiam in captivitate securae detineri gratiose ipsos militantia per Provinciam Banaticam sub authentico horum ad limites Valachiae transmissa testimoniaque perhibita non fuerint.

Perseverando Inclytae Caesareae-Regiae et Aulicae Agentiae servus humillimus,
Bukurestini, die 24-a 7-bris 1800

Georgius Tsászár m.ppr., Inclyti comitatus Temesiensis publicae securitatis commissarius Pe verso: Ad Inclytam Caesareo-Regiam et Aulicam Agentiam humillima instantia.

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală, pre-avestite și mărite domnule consul în principatul Țării Românești, patron binevoitor și deosebit de vrednic de stimă!

Deoarece din actele oficiale pe care le-am semnat și le-am înaintat până acum onoratei Agenții reiese cu prisosință faptul că Nicolcea Șalap, Ianăș Bulifan, Giurgi Ungurean, Jivoiu Clopotean, Iancu Frătuș, Mihai Dalea, Iovan Dalea, Marcu Dalea, Păun Cheța, Mircea Titirebuc, Constantin Doandeu, Vedreș Armenișan, Covaciu Petroșnicean, Moise Vlad, Prundea alias Petru Cornean și Constantin Țăran, un tânăr de 14 ani, rudenie a căpeteniei de lotri Ilia Lăzărescu, în prezent prins, lotri care bântuie de obicei prin Banat, iar pe timpul iernii se ascund fie la Orșova [Ada Kaleh], la Köse Mustafa pașa, fie în alte locuri apropiate de la hotarul turcesc, fiind urmăriți până în prezent pentru a fi prinși, prin prezenta doresc să rog cu toată amabilitatea onorata Agenție aulică imperial-regală să binevoiască a cere cu atât mai mult, printr-un demers la prealuminatul principe al Țării Românești, desemnarea și trimiterea slujitorului înarmat și stegarului numit Gheorghiușă stegarul Cristodor pentru urmărirea lotrilor amintiți mai sus, care sunt deosebit de primejdioși, cu cât acest Gheorghiușă stegarul – care a fost dator încă în vara asta, ca urmare a poruncii binevoitoare a Luminăției Sale date la rugămintea noastră, să-i prindă pe mai mulți complici ai lotrilor, pe care i-a și prins cu adevărat – a descoperit deja toate ascunzătorile de la hotarul Țării Românești ale lotrilor amintiți și le cunoaște prea bine, așa că el este mai potrivit decât oricare altul, ca un bun cunoscător al urmelor, să-i prindă pe lotri și să se ocupe de urmărirea lor.

De asemenea, doresc să mai rog îndatoritor onorata Agenție, ca arestații numiți Pau Rujan, Gheorghe Doandeu și Cureau Gremenea, despre care Luminăția Sa afirmă că ar fi fost deja îndejuns pedepsiți de autoritățile sale, [lotri] care au luat parte, fără îndoială, la jafurile recente, fapt pentru care principele Țării Românești a și poruncit cu bunăvoință să fie luați în păstrare sigură, să nu fie întemnițați până când nu vor fi trimise din Banat într-o formă autentică și prezentate documente noi referitoare la faptele comise de aceștia la hotarul cu Țara Românească.

Rămân al onoratei Agenții aulice imperial-regale preasupus servitor,

București, la 24 septembrie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța publică a onoratului comitat Timiș Pe verso: Preasupusă rugămintă către onorata Agenție aulică imperial-regală

17 1800 octombrie 3, Sibiu. Gheorghe Császár, comisar pentru siguranța publică a comitatului Timiș, către Agenția consulară austriacă de la București și agentul consular Michael Merkelius: roagă ca, deoarece în timpul drumului spre Sibiu, la trecerea râului Prahova, s-au deteriorat grav atât firmanul obținut la Poartă cât și porunca domnitorului Alexandru Moruzi, ambele referitoare la urmărirea și prinderea lotrilor din Banat, să fie obținute altele, noi, după copiile aflate la emitenți, și să-i fie trimise apoi la Timișoara prin curierul de poștă.

ANIC, *Agenția consulară austriacă*, pachetul X, nr. 219; original.

Inclyta Caesareo-Regia et Aulica Agentia Principatus Valachiae consul et patrone gratiosissime, domine peculiariter colendissime!

Praetermittere nequaquam potui quin iter meum usque Cibinium perfectum illustrissimae ac magnificae Dominationi Vestrae notum facerem, quod equidem ex parte captivorum ubique secundum unice ideo fuerat, quod omnes feliciter deductos die 2-a 8-bris Cibinii repererim, sed ex altera parte personam nempe meam concernente satis infortunatum fuit, nam posteaquam ex Kempina rivum Gerla traiecissem et in possessione Komarnik iterum transire voluissem, esto rivus trium tantum recte in eodem loco pedum profunditatem habuisset, tamen quia nimia celeritate defflueret, currum meum una mecum in medutlio invertit, nos omnes abripuit, morti proximos effecit, res omnes in curru existentes (quae ligatae non erant) abstulit equosque helcis involutos vix non submersit. Ast haec licet sanitati meae nociva forent, tamen omnia aequo animo perferrem penes tanta mea damna, dummodo scripta illa quae cum tot expensis et fatigiis Constantinopoli à caesare Portae Otomannicae et à serenissimo principe Principatus Valachiae gratiosa ope excellentissimi domini internuncii et Inclytae Agentiae procuravi, in nihilum redacta non fuissent, illa enim ita destructa sunt omnia, ut produci nullibi iam possint, namque necessitate urgente apperui copertam in qua ferman Supremae Armorum Praefecturae sub sigillo praesentanda erant et exsicavi, sed quia attramentum illud extraordinarium Turcicum medio aquae dissolutum et liquefactum

fuisset, totam chartam percurrit et infecit atque illegibilem reddidit, sed et illud mandatum, quod serenissimus princeps suis temporibus in limitibus coram officialibus et directoribus districtuum producendorum gratiose benigne mihi extradare dignabatur, siquidem in tenui admodum charta scriptum fuisset, etiam valde destructum et vix legibile amplius est. Hinc, ut tristis et infelix animus meus rursus reconciliari valeat, supplex oro Inclytam Agentiam, quatenus mandata illa tam Constantinopoli quam vero à Sua Serenitate principe Valachiae caeteroquin indubie in singulo loco in copia retenta novitus impetrare mihi que medio cursoris postae Temesvarinum transmittere haud gravaretur meque quo ocius certiore reddere dignaretur, num spes recuperandi haec mandata affulgere possit aliqua.

Caeterum gratosissimis favoribus commendatus, peculiari cum venerationis cultu persevero illustrissimae ac magnificae Dominationis Vestrae servus humillimus,

Cibinii, die 3-a 8-bris 1800

Georgius Tsászár m.ppr., Inclyti comitatus Temesiensis publicae securitatis commissarius P.S. Festum onomasticum Michaelis per multos annos cum benedictione Divina celebrandum et pertinendum precor. Salute amplissima reverendam expeto dominam magnificam.

Pe verso: Praesentirt den 7-ten October 1800.
Erledigt den 1. 9-ber 1800

Traducere:

Onorată Agenție aulică imperial-regală din Țara Românească, domnule consul, patron mie preabinevoitor și domn deosebit de vrednic de cinste!

Nu pot defel să nu-i înfățișez preavestitei și măritei Voastre Domnii drumul pe care l-am făcut până la Sibiu. În ceea ce îi privește pe captivi, pot spune cu certitudine, că toți au ajuns cu bine, eu găsimdu-i la Sibiu în ziua de 2 octombrie. Pe de altă parte, în ceea ce privește persoana mea, am fost îndeajuns de lipsit de noroc, deoarece, după ce am venit de la Câmpina, am trecut râul Gârla⁵⁴, iar în satul Comarnic am vrut să-l traversez din nou. Râul avea în acel loc o adâncime de trei picioare⁵⁵, dar fiindcă pe aici curgea foarte repede, căruța mea, laolaltă cu mine, s-a răsturnat în mijlocul lui. Ne-a aruncat pe toți [cei din căruță] aproape morți, iar toate lucrurile aflate în căruță (care nu erau legate) au fost luate de apă. Caii, prinși în

hamuri, aproape că s-au înecat. Chiar dacă toate acestea puteau să-mi afecteze sănătatea, le-am suportat totuși cu inimă ușoară pe lângă paguba mare pe care am suferit-o, deoarece toate documentele, pe care le-am obținut cu atâta cheltuială și osteneală la Constantinopol, la Poarta Otomană a împăratului, și de la prealuminatul principe al Țării Românești prin strădania plină de bunăvoință a preainălțatului domn internunțiu și a onoratei Agenții, chiar dacă n-au fost distruse complet, sunt totuși atât de rău afectate, încât nu pot fi prezentate undeva. Silit de nevoia apărută subit, am deschis plicul sigilat cu firmanul, pe care ar fi urmat să-l predau Comandamentului Militar General. Am uscat documentul. Dar, deoarece cerneala turcească deosebită fusese dizolvată și subțiată de apă, ea s-a scurs pe întregul document, l-a murdărit și l-a făcut de necitit. La fel s-a întâmplat cu porunca pe care prealuminatul principe binevoise să mi-o dea la vremea ei pentru a fi înfățișată dregătorilor și conducătorilor din județele de la hotar. Chiar dacă documentul fusese scris pe hârtie foarte subțire, totuși a fost stricat rău de tot, încât abia dacă mai poate fi citit. De aceea, pentru ca inima mea tristă și nefericită să-și poată regăsi liniștea, rog preasupus onorata Agenție să ceară din nou aceste documente atât de la Constantinopol cât și de la Luminăția Sa principele Țării Românești – deoarece sunt păstrate, fără îndoială, în copie la fiecare din aceste locuri – și să binevoiască a mi le trimite la Timișoara prin curierul de poștă, binevoind a-mi oferi cât mai curând certitudinea, că există speranță de recuperare a acestor documente. În rest, mă recomand bunăvoinței celei mai milostive și rămân cu expresia deosebitului respect, al preavestitei și măritei Voastre Domnii preasupus servitor, Sibiu, la 3 octombrie 1800

Gheorghe Császár m.ppr., comisar pentru siguranța publică a onoratului comitat Timiș

P.S. Doresc să petreceți cu bine ziua onomastică de Sf. Mihail, care să vă găsească întru mulți ani cu dumnezeiască binecuvântare. Îi doresc sănătate cât mai bună măritei și stimatei doamne.

Pe verso: Prezentată la 7 octombrie 1800.
Rezolvată la 1 noiembrie 1800.

⁵⁴ Prahova.

⁵⁵ Un picior = 0,316 m.